

WPROWADZENIE

Zgodnie z postanowieniami art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 roku Nr 142, poz. 1590 z późniejszymi zmianami), Sejmik Województwa Lubuskiego uchwałą nr XV/91/2000 z dnia 6 marca 2000 roku określił „Strategię rozwoju Województwa Lubuskiego”. Przepis art. 11 ust. 3 cytowanej ustawy przewiduje realizację strategii poprzez programy wojewódzkie. Stanowi on przesłankę formalną do opracowania programu szczegółowego w dziedzinie kultury. Przesłanką merytoryczną ustalenia tego programu jest rola i znaczenie kultury w harmonijnym rozwoju społeczno – gospodarczym regionu, jak również akcesja Polski do Unii Europejskiej i wyzwania związane z tworzeniem europejskiej „przestrzeni kulturowej” przy zachowaniu tożsamości kulturowej krajów członkowskich. W tych okolicznościach Sejmik Województwa Lubuskiego postanowił podjąć prace nad określeniem „Strategii rozwoju kultury Województwa Lubuskiego” – dokumentu precyzującego w tej dziedzinie cele strategiczne i operacyjne, kierunki działania, zadania szczegółowe i ich hierarchizację.

„Strategia rozwoju Województwa Lubuskiego” określa cztery najważniejsze wyzwania rozwojowe regionu – cele główne strategii:

- 1/ zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu,
- 2/ podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa i zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki i gospodarki,
- 3/ rozwój przedsiębiorczości,
- 4/ efektywne wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.

W ostatnim z wymienionych celów głównych wyodrębniono dwa cele operacyjne:

- 1/ wykorzystanie walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki,
- 2/ rozwój usług kulturalnych, zdrowotnych i sportowych dla mieszkańców regionu i gości zagranicznych.

Realizację wymienionych celów przewidziano w ramach następujących przedsięwzięć:

- 1/ inwentaryzacja dziedzictwa kulturowego regionu, opracowanie programu jego odnawiania i propagowania,
- 2/ powiązanie w sieć informacji i promocji ośrodków rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych i rehabilitacyjnych
- 3/ opracowanie mapy „Rekreacja, sport, rehabilitacja, kultura na Ziemi Lubuskiej”,
- 4/ dokończenie budowy Międzynarodowego Centrum Muzycznego Wschód – Zachód jako regionalnego centrum muzyczno - konferencyjnego,
- 5/ wspieranie środowisk artystycznych i imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym,

jak również w ramach dwóch zadań/projektów:

- 1/ kształtowanie świadomości społecznej dotyczącej roli środowiska i dziedzictwa kulturowego,
- 2/ waloryzacja i inwentaryzacja zasobów ekologicznych oraz historyczno – kulturowych.

Opracowanie „Strategii rozwoju kultury Województwa Lubuskiego”, powiązanej z cytowanymi ustaleniami Strategii rozwoju województwa Lubuskiego, wymaga pogłębienia

i aktualizacji diagnozy stanu działalności kulturalnej regionu oraz uwzględnienia aktualnych uwarunkowań. Sejmik Województwa Lubuskiego uchwałami nr VII/54/2003 z 2 czerwca 2003 roku i nr XII/89/2003 z 2 grudnia 2003 roku ustalił zasady, tryb i harmonogram opracowania strategii. Zgodnie z tymi zasadami Zarząd Województwa Lubuskiego powołał do opracowania strategii Zespół Redakcyjny, zapewniając w nim reprezentatywny udział przedstawicieli podmiotów i środowisk uczestniczących w życiu kulturalnym całego regionu. Ponadto Zarząd Województwa Lubuskiego zwrócił się do Wojewody Lubuskiego, wyższych uczelni, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji kultury i organizacji pozarządowych z prośbą o dostarczenie aktualnych danych, a także uwag i propozycji do opracowania. Odpowiedzi okazały się niepełne i mogły być wykorzystane do diagnozy tylko częściowo. W części zaś diagnoza oparta została na danych statystycznych z końca roku 2002. Spośród jednostek organizacyjnych kultury statystyka publiczna obejmuje tylko biblioteki publiczne, muzea, instytucje artystyczne i kina stałe. Znaczne obszary działalności kulturalnej, przede wszystkim działalności prowadzonej przez organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze i osoby fizyczne, nie są objęte badaniami i w tym zakresie brak bazy statystyczno – porównawczej. Diagnoza w tym zakresie oparta została na danych orientacyjnych i informacjach ogólnych zainteresowanych środowisk.

Równorzędnie ze stanem obecnym i uwarunkowaniami uwzględnić należy rolę i znaczenie kultury w harmonijnym rozwoju regionu. Wszystkie dzieła zaliczane do kultury i uznawane za dobra kultury są rezultatem refleksji i dokonań twórczych wielu pokoleń – wyrażają się w nich wartości danej epoki, wierzenia, obyczaje, a także doktryny estetyczne, filozoficzne, polityczne, religijne i prawne. Utożsamiane z nimi i współzależne są także osiągnięcia praktyczne, techniczne i technologiczne. Tworzenie dóbr kultury, uczestnictwo w kulturze i przekazywanie dziedzictwa kulturowego mają wielki wpływ na formę i treść życia społecznego, na wzajemne stosunki między ludźmi, a także na ogólne nastawienie do życia. Żywość wartości kulturowych zależy od ich stałej aktualizacji poprzez społeczną recepcję. Ulegają one atrofii między innymi na skutek apatii kulturowej znacznej części społeczeństwa. Wprawdzie pragnienia w sferze kultury spełniane są we względnej niezależności od zaspokajania potrzeb bytowych, jednak postępująca pauperyzacja społeczeństwa niesie ze sobą poważne zagrożenia. Wyraźnie zarysowało się oddzielanie zamkniętej przestrzeni cywilizacyjnej elit uprzywilejowanych od reszty społeczeństwa nie tylko w metropoliach, lecz także w małych miastach i środowiskach wiejskich. Państwo polskie wycofało się z wielu świadczeń socjalnych i przestało gwarantować prawo do pracy i minimalnego dochodu. Zawarta w art. 6 ust. 1 Konstytucji zasada „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju” jest w obowiązujących rozwiązaniach systemowych zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego. Przemyslenie polityki kulturalnej i programu działania w dziedzinie kultury stało się pierwszoplanowym wyzwaniem współczesności wobec jednostek samorządu terytorialnego. Inwestowanie w kulturę i naukę powinno stać się główną strategią modernizacji oraz środkiem formowania i utrwalania nowoczesnej tożsamości regionalnej.

Nie mniej ważnym wyzwaniem jest określenie mechanizmów zapewniających zachowanie dziedzictwa i tożsamości kulturowej oraz pomyślny rozwój działalności kulturalnej regionu po

przystąpieniu do Unii Europejskiej. Traktat o Unii Europejskiej przewiduje współpracę państw unijnych w dziedzinie polityki kulturalnej oraz wspieranie jej rozwoju, z pełnym poszanowaniem różnorodności narodowej i regionalnej oraz z podkreśleniem znaczenia wspólnego dziedzictwa kulturowego kontynentu europejskiego. Celem Unii Europejskiej jest niwelowanie różnic gospodarczych i społecznych pomiędzy regionami, a podstawowym instrumentem realizacji polityki regionalnej są fundusze strukturalne. W kontekście tych funduszy kulturę trzeba traktować jako integralną część całego systemu i strategii rozwoju gospodarczego i społecznego regionu. Środki na realizację projektów kulturalnych pozyskać można nie tylko z funduszy przeznaczonych bezpośrednio na kulturę, lecz także z funduszy pozornie z kulturą nie związanych.

Polityka regionalna Unii realizowana jest poprzez współfinansowanie za pomocą funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, uzgodnionych z Komisją Europejską programów krajowych i regionalnych. Obecnie w Unii Europejskiej istnieją cztery fundusze strukturalne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) oraz Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (FIWR). Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stworzy nowe możliwości dla polityki regionalnej.

Dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Polski w pierwszych latach członkostwa w Unii Europejskiej jest *Narodowy Plan Rozwoju /NPR/*. Stanowi on podstawę planowania poszczególnych dziedzin interwencji strukturalnych, jak i zintegrowanych wieloletnich programów operacyjnych o charakterze horyzontalnym i regionalnym. Zawiera propozycję celów, działań oraz wielkość interwencji Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności. W ramach NPR zostało przygotowanych 6 Sektorowych Programów Operacyjnych (SPO). W jednym z programów – w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR) – określono priorytety, kierunki i wysokość środków przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa. Na finansowanie wszystkich przedsięwzięć województwo lubuskie w latach 2004 – 2006 otrzyma 82552619 EURO. Natomiast na realizację działania 4: „Kultura i turystyka” priorytetu I: „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu wzrostu konkurencyjności regionów” – przeznaczono środki finansowe w wysokości 4917200 EURO. Do głównych celów tego działania należą:

- wsparcie rozbudowy, adaptacji i modernizacji obiektów o podstawowym znaczeniu dla kultury narodowej i regionalnej, szczególnie dotyczy obiektów znajdujących się w rejestrach zabytków,
- wzrost znaczenia kultury jako czynnika wpływającego na zwiększenie zatrudnienia, poziomu życia mieszkańców oraz rozwój społeczno-gospodarczy,
- ułatwienie dostępu do kultury.

Realizowane projekty mają na celu przede wszystkim renowację i efektywne wykorzystanie obiektów zaliczanych do dziedzictwa kulturowego, restaurację i przebudowę zabytkowych budynków oraz ich adaptację do celów kulturalnych i rekreacyjnych. Ponadto w ramach działania wsparcie mogą uzyskać projekty z zakresu renowacji obiektów takich jak: muzea, galerie, centra i domy kultury, opery, teatry i sale widowiskowe oraz inne obiekty o charakterze zabytkowym, w tym obiekty sakralne, a także projekty z zakresu infrastruktury otoczenia, jak również komplementarne działania przyczyniające się do przekształcenia obiektów zabytkowych w atrakcje turystyczne. Realizacja tego działania wpłynie na

zwiększenie liczby turystów, zwiększenie atrakcyjności danego terenu dla potencjalnych inwestorów oraz wzmocnienie - poprzez m.in. wygenerowanie nowych rodzajów aktywności społeczno kulturalnej - spójności regionu.

Realizacja działań w zakresie wzrostu znaczenia kultury oraz ułatwienia dostępu do niej będzie odbywać się głównie poprzez:

- poprawę infrastruktury służącej działaniom kulturalnym, w tym obiektów użyteczności publicznej, wyposażenie sal widowiskowych, konferencyjnych, muzealnych, wspieranie działalności regionalnych domów i centrów kultury,
- rozpowszechnianie, z wykorzystaniem nowoczesnych technik, informacji o kulturze i o możliwościach zapoznania się z dorobkiem kultury regionalnej, w szczególności wspierane będą działania dotyczące wykorzystania sieci komputerowych i Internetu do umożliwienia szerokiego dostępu do zbiorów spuścizny kulturowej.

Jednym z podstawowych warunków ubiegania się o środki z funduszy Unii Europejskiej na przedsięwzięcia w dziedzinie kultury na terenie województwa lubuskiego jest zgodność projektów z celami określonymi w „Strategii rozwoju kultury Województwa Lubuskiego”.

DIAGNOZA STANU DZIAŁALNOŚCI KULTURALNEJ WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

DZIEDZICTWO KULTUROWE

Utworzone z dniem 1 stycznia 1999 roku Województwo Lubuskie obejmuje ziemie należące do odrębnych krain geograficznych, związanych w przeszłości z różnymi organizmami politycznymi. Wspólną cechą tych enklaw geograficznych jest peryferyjne położenie w stosunku do rodzimych centrów kulturowych. Dziedzictwo kulturowe pozostawione pieczy województwa jest bardzo zróżnicowane.

Dziedzictwem kulturowym są dobra kultury – wszystkie przedmioty ruchome lub nieruchome, dawne i współczesne, mające wartość historyczną, naukową lub artystyczną, jak również obyczaje i tradycje. Zadaniem społeczności województwa, w szczególności zaś jednostek samorządu terytorialnego, jest zachowanie, należyte utrzymanie oraz społeczne celowe wykorzystanie i udostępnianie dziedzictwa kulturowego dla celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych, w służbie nauce oraz popularyzacji wiedzy i sztuki, jako trwałego elementu rozwoju kultury i czynnego składnika życia współczesnego społeczeństwa.

Do opracowania diagnozy działalności kulturalnej przyjęto stan na koniec 2002 roku.

Jednym z elementów dziedzictwa kulturowego są zabytki. W roku 2002 rejestr zabytków województwa obejmował:

- 1/ 3.733 zabytki nieruchome /obiekty architektury i budownictwa/,
- 2/ 375 zespołów zabytków ruchomych /2.176 obiektów wystroju i wyposażenia/,
- 3/ 19 cmentarzy,
- 4/ 176 parków,
- 5/ 548 stanowisk archeologicznych.

Ponadto w ewidencji konserwatorskiej znajdowały się:

- 44.464 zabytki architektury i budownictwa,
- 1.277 cmentarzy,
- 15.300 stanowisk archeologicznych.

Najstarszym zachowanym zabytkiem architektury romańskiej jest kamienny kościół w Starym Żaganiu. Podobnie wczesne są ceglane bazyliki w Gubinie i Żarach. Z okresu gotyku pozostało szereg kościołów murowanych, m. in. w Bożnowie, Chotkowie, Chrobrowie, Siecieborzycach i Witkowie. Prawie wszystkie zabytki architektury romańskiej i wczesnogotyckiej, przede wszystkim na obszarach miejskich, uległy przebudowie w XIV i XV wieku. Charakterystycznymi pozostałościami okresu renesansu są zamki i dwory obronne, m. in. w Bobrzanach, Otyniu, Witkowie i Żarach. W duchu renesansu przebudowane zostały gotyckie ratusze w Międzyrzeczu, Szprotawie, Świebodzinie i Żarach. Okres ten pozostawił także fortyfikacje, jakimi otoczony został Kostrzyn. Zabytkiem reprezentatywnym dla sztuki wczesnego baroku jest pałac Lobkowitz'ów w Żaganiu. Na nim wzorowane są rezydencje w Broniszowie, Lasocinie, Małomicach i Zaborze. Barokowe pałace pozostały także w Drezdenku, Glisnie i Jędrzychowicach. Dziełem tego okresu są także: zespół

poaugustiański w Żaganiu, pocysterski zespół klasztorny w Gościkowie, zamek joannicki w Słońsku oraz inne klasztory i kolegia jezuickie. Szczególne miejsce w krajobrazie kulturowym województwa zajmuje drewniana architektura sakralna o wysokim poziomie konstrukcyjnym, powstająca w dużym przedziale czasowym od XV do XIX wieku. Zachowanych jest prawie 70 obiektów, rozłożonych niemal równomiernie na obszarze województwa.

Efektom XIX wiecznego historyzmu są przede wszystkim eklektyczne i secesyjne kamienice mieszczańskie, tworzące niezwykle klimat zespołów urbanistycznych większości lubuskich miast. Stanowią one dopełnienie ładu przestrzennego starszych założeń urbanistycznych. Do najwartościowszych zaliczyć należy zespoły urbanistyczne w Brodach, Bytomiu Odrzańskim, Drezdenku, Kożuchowie, Lubniewicach, Łagowie Lubuskim i Ośnie Lubuskim.

Odrębną grupę w dziedzictwie kulturowym stanowią zabytkowe założenia parkowe i cmentarne, często wpisane w założenia rezydencjonalne i układy urbanistyczne. Najwartościowsze ich przykłady znajdują się w Brodach, Dąbroszynie i Łęknicy – Bad Muscau (Park Mużakowski).

Bogactwo wiekowej spuścizny artystycznej dopełniają europejskiej klasy dzieła plastyczne gotyku, renesansu i baroku. Wśród najwartościowszych wymienić można ołtarze Mistrza z Gościszowic, sarkofagi w Dąbroszynie, tablice epitafijne w Kożuchowie, polichromie w Kłępsku, Wschowie i Żaganiu.

Obowiązek utrzymania zabytków we właściwym stanie spoczywa na ich właścicielach i użytkownikach. Stan utrzymania zabytków nieruchomości jest bardzo różny. Przykładem pozytywnym jest zespół pałacowo – parkowy w Mierzęcinie, wyróżniony w ogólnopolskim konkursie „Zabytek zadbane”. W ocenie Służby Ochrony Zabytków stan ten ulega jednak systematycznemu pogarszaniu. Prace konserwatorskie i zabezpieczające zabytki są bardzo kosztowne. Największy problem stanowią zabytki sztuki sakralnej znajdujące się poza dużymi ośrodkami miejskimi, gdzie związki wyznaniowe z powodu małej liczby wiernych nie są w stanie wygospodarować we własnym zakresie niezbędnych środków. Powiększa się także zagrożenie zabytków przejętych przez Agencję Nieruchomości Rolnych. W ostatnich latach zagrożona została architektura przemysłowa i kolejowa, a wiatraki, młyny i cegielnie znikają z mapy województwa. Maleją nakłady na prace konserwatorskie, natomiast nakłady na prace badawcze i dokumentacyjne są znikome. W tej sytuacji wyzwaniem jest konieczność stworzenia struktur współfinansowania zadań w zakresie ochrony zabytków oraz niezwykle skrupulatne określanie priorytetów w tym zakresie.

W najlepszej sytuacji znajdują się dobra kultury zgromadzone w muzeach i archiwach, choć i tu występują znaczne niedobory środków na ich ochronę i konserwację, jak również odpowiednich magazynów oraz pomieszczeń i wyposażenia do realizacji niektórych specjalistycznych funkcji.

W regionie działa 14 muzeów: w Gorzowie Wlkp., Zielonej Górze, Ochli, Międzyrzeczu, Świdnicy, Drzonowie, Nowej Soli, Świebodzinie, Wschowie, Żaganiu, oraz mniejsze muzea w Dobiegniewie, Drezdenku, Kożuchowie i Pszczewie. Zamieszczone niżej zestawienie obrazuje stan na koniec 2002 roku */zestawienia statystyczne w niniejszym rozdziale podane zostały na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze „Kultura w województwie lubuskim w 2002 r.”, Zielona Góra, wrzesień 2003, z wyjątkiem zestawienia bibliotek publicznych podanego na podstawie danych bibliotek wojewódzkich/.*

Wyszczególnienie	Ilość
Muzea	14
Wystawy w kraju:	123
— własne	75
— obce	48
Muzealia w tys.	434,1
Zwiedzający muzea i wystawy w tys.:	137
— w tym w zorganizowanych grupach	65
— w tym młodzież szkolna	48

Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli – kompleks obiektów drewnianej i murowanej architektury zabytkowej, z barokowym pałacem w Ochli. Szczególny, charakterystyczny dla dziedzictwa kulturowego regionu jest kompleks 41 zabytkowych obiektów architektury drewnianej i murowanej (z 17 miejscowości regionu) zgromadzonych na 14 ha; reprezentujący różne typy architektury wiejskiej, uwzględniający zróżnicowanie społeczne mieszkańców regionu. Znajduje się tu unikatowa w skali kraju ekspozycja XVIII – wiecznego obiektu winiarskiego z Budachowa z wyposażeniem, związana z tradycją przetwórstwa winorośli w Lubuskiem, najstarszy datowany obiekt budownictwa mieszkalnego z 1675 r. z Potrzebowa oraz sektor przysłupowego budownictwa łużyckiego (unikalny w skali kraju), a także barokowy pałac z XVII w. Wnętrza tych obiektów eksponują dziedzictwo kulturowe regionu z uwzględnieniem tradycyjnego, regionalnego zróżnicowania mieszkańców województwa lubuskiego. Zbiory muzealne pochodzą z Polski, Litwy, Białorusi, Ukrainy, Rumunii oraz z Niemiec, dotyczą (przyjmując podział regionalny) Łużyc a także regionów Śląska, Zachodniej Wielkopolski i obszaru Środkowo-Lubuskiego. Jest tu prezentowane dziedzictwo kulturowe cenne dla wielu narodów i regionów europejskich, a szczególnie dla kultury polskiej.

Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp. – posiada bazę wystawienniczą o łącznej pow. 650 m², w czterech kompleksach: przy ul. Warszawskiej 35 /sztuka dawna/ oraz spichlerz przy ul. Fabrycznej 1 /historia żeglugi warciańskiej/ w Gorzowie Wlkp., w Bogdańcu /kultura i technika wiejska/ i w Santoku /historia grodu/. Obiekty Muzeum, wraz z parkiem dendrologicznym o pow. 3,3 ha, wpisane są do rejestru zabytków.

Obecna siedziba Muzeum znajduje się w willi ze zrekonstruowanymi wnętrzami biedermeierowskimi. Unikatowymi zbiorami są tu naczynia i przedmioty z cyny od XVII-XX w., konwisarstwo, zespół interesujących mebli i przedmiotów rzemiosła artystycznego, „Album Pałahickie” Henryka Rodakowskiego (kompletna teka akwareli jednego z najwybitniejszych polskich malarzy XIX w.), kolekcja fajek glinianych z Rościna, znakomita kolekcja numizmatów (brakteaty, monety, pieniądź zastępczy).

Spichlerz – rarytatem jest tu kolekcja obrazów, rysunków i grafik „W kręgu Arsenалу ‘55” – prace wybitnych polskich malarzy uczestniczących w 1955 r. w wystawie przełomowej dla sztuki polskiej.

Zbiory kultury i techniki Wiejskiej w Bogdańcu mieszczą się w zagrodzie młyńskiej wraz z młynem i domem młynarza, zlokalizowanej na obrzeżu Chronionego Obszaru Krajobrazowego Wysoczyzny

Bogdanieckiej. Zgromadzono tu sprzęty związane z przetwórstwem ziarna i wypiekiem chleba, dawne środki transportu oraz maszyny i narzędzia rolnicze.

Zbiory w Santoku związane są z grodziskiem piastowskim w tej miejscowości, datowanym od VIII do przełomu XII/XIII wieku. Prezentują one przede wszystkim wyniki badań archeologicznych prowadzonych na grodzisku.

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze – prowadzi Działy: Sztuki Współczesnej, Sztuki Dawnej, Winiarski i Historyczny z Gabinetem Numizmatycznym.

Zbiory Działu Sztuki Współczesnej – liczące 5 tys. obiektów (450 autorów) - obejmują malarstwo, grafikę, rysunek, rzeźbę, tkaninę, ceramikę, fotografię i dokumentację artystyczną, tworząc szerokie spektrum zjawisk i kierunków w plastyce polskiej od 1918 roku po czasy najnowsze. Jedną z większych kolekcji jest plastyka lubuska, licząca 2500 obiektów.

Unikatowy w skali kraju Dział Winiarski nawiązuje do sięgających XIV wieku tradycji winiarskich miasta i regionu. Liczące ponad 1400 obiektów zbiory obejmują szkło artystyczne i użytkowe, zespół urządzeń służących do produkcji wina, wyroby z cyny i kamionki oraz przedmioty kultury materialnej związane z tematyką winiarską.

Dział Sztuki Dawnej gromadzi zabytki kultury materialnej minionych epok, ze szczególnym uwzględnieniem terenów Dolnego Śląska. Zbiory obejmują ponad 2 tys. obiektów malarstwa, grafiki, rzeźby oraz rzemiosła artystycznego. Do ciekawszych kolekcji należą: rzeźba sakralna z okresu od XV do XIX wieku, malarstwo XVII – XIX wieku, ikony rosyjskie, konwisarstwo miejscowego pochodzenia oraz zegary mechaniczne od XVIII do XX wieku.

Większość zbiorów Działu Historycznego związana jest z dziejami miasta i regionu. Są tu dokumenty dziejów dawnych (przywileje cechowe, księga protokołów z procesów czarownic), cenne zabytki kartograficzne (plany miasta i regionu od XVIII do XX wieku), zbiory ikonograficzne (ryciny z XVIII wieku oraz zdjęcia i widokówki) oraz zbiory sfragistyczne (stemple pieczętności miasta i instytucji miejskich od XVII do XX wieku). Znaczną część zbiorów stanowią dokumenty historii najnowszej, od czasów osadnictwa po dzień dzisiejszy. Liczące ponad 4600 obiektów zbiory Gabinetu Numizmatycznego obejmują monety i banknoty polskie i obce – w tym zielonogórski pieniądz zastępczy – oraz medale okolicznościowe i artystyczne.

Muzeum w Międzyrzeczu - to kompleks zabytkowych obiektów związanych z historią państwa polskiego od jego początków do końca XVIII wieku. rozmieszczonych na pow. 6 ha parku krajobrazowego, w którym zachowały się XVIII i XIX wieczne założenia ogrodowe oraz dawne fortyfikacje obronne (wały grodu i podgrodzia, fosa zamkowa) z X i XI wieku. W skład kompleksu wchodzi: zamek z połowy XIV wieku (posadowiony na zrębach kilku kolejnych grodów, z których pierwszy powstał w drugiej połowie IX wieku), budynek starostwa z oficyną (1719 r.), dawna karczma dworska i dom bramny. Znaczące kolekcje to: jedna z największych w Polsce kolekcja portretów trumiennych, tablic inskrypcyjnych i herbowych, związanych z sarmackim obrządkiem pogrzebowym z XVII –XVIII wieku, zabytki kultury ludowej II poł. XIX w. i I poł. XX w., duży zbiór numizmatów (medale, monety dawne i współczesne). Muzeum dokumentuje i prezentuje polską przeszłość regionu i wzajemne przenikanie się kultur polskiej i niemieckiej.

Lubuskie Muzeum Wojskowe w Zielonej Górze z siedzibą w Drzonowie – zlokalizowane jest w XIX wiecznym pałacu i otaczającym go 3,7 hektarowym parku. Posiada drugą w skali kraju (po Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie) kolekcję broni ciężkiej i sprzętu wojskowego oraz drugą w skali kraju (po Muzeum Lotnictwa i Astronautyki w Krakowie) kolekcję lotniczą. W zbiorach tych są samoloty, śmigłowce, czołgi, wozy bojowe, działa samobieżne, wyrzutnie raketowe, działa, armaty, haubice, moździerze, samochody, radiostacje samochodowe, kutry, kołowy i gąsienicowy sprzęt saperski i wiele innych obiektów, wśród których znajdują się obiekty rzadkie i unikatowe w skali kraju. Unikatowy jest również odtworzony tu „Skansen Fortyfikacyjny”. Jedyną w Polsce jest stała ekspozycja poświęcona kobietom – żołnierzom z okresu II wojny światowej. Ponadto Muzeum posiada bogaty zbiór broni, mundurów, sztandarów i odznaczeń oraz dokumentów związanych z konfliktami zbrojnymi.

Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z siedzibą w Świdnicy – zlokalizowane jest w renesansowym pałacu z początku XVII wieku. Posiada ponadto budynek pracowniano – konserwatorski w Świdnicy oraz magazyny zbiorów w Wicinie. Zbiory Muzeum pochodzą przede wszystkim z wykopalisk archeologicznych prowadzonych w regionie. Stanowi je ceramika, ozdoby, narzędzia, przedmioty codziennego użytku i przedmioty kultowe.

Działalność naukowo – badawcza Muzeum ograniczona została do nadzorów archeologicznych i badań ratowniczych na inwestycjach ziemnych, zależnych od zleceń inwestorów. Przerwano badania grodziska kultury łużyckiej w Wicinie – wstępne wyniki badań tego grodziska, bez opracowania naukowego, udostępnione zostały na wystawie „Wicina – gród metalurgów sprzed 2500 lat”.

Muzeum Alianckich Jeńców Wojennych w Żaganiu i Muzeum Woldenberczyków w Dobiegniewie są muzeami martyrologicznymi, natomiast muzea w Nowej Soli, Świebodzinie i Wschowie mają charakter muzeów regionalnych. Ich zbiory i działalność są ważnymi pozycjami na mapie kulturalnej województwa.

Do grupy jednostek gromadzących i popularyzujących dziedzictwo kulturowe zaliczyć należy ponadto samorządowy Miejski Ośrodek Sztuki w Gorzowie Wlkp. i Biuro Wystaw Artystycznych w Zielonej Górze oraz działające w największych miastach regionu galerie sztuki. Zbiory pozostałych muzeów i galerii, związków wyznaniowych, organizacji pozarządowych i kolekcje prywatne obejmują dobra kultury o wielkich walorach artystycznych i historycznych, trudno jednak zdiagnozować je z braku pełnych danych o ich ilości, zawartości i zakresie działania.

Na terenie województwa lubuskiego działają dwie instytucje państwowe archiwizujące historyczny dorobek regionu.

Archiwum Państwowe w Szczecinie, Oddział w Gorzowie Wlkp. – dysponuje dwoma budynkami o łącznej powierzchni 1 225 m². Zasób archiwalny stanowi 877 zespołów – 2373 metrów bieżących akt. z lat 1316 – 2001. Zbiory te pochodzą z północnej części województwa lubuskiego.

Archiwum Państwowe w Zielonej Górze – dysponuje trzema obiektami o łącznej pow. 4.113 m². w Starym Kisielinie (siedziba), Żarach i Wilkowie. Zasób archiwalny stanowi 1669 zespołów archiwalnych, co stanowi 5075 metrów bieżących akt z okresu 1303 - 1999, w tym 2000 dokumentów pergaminowych (dokumenty królów polskich, Habsburgów, królów czeskich, kurfirstów brandenburskich i książąt saskich), około 1200 ksiąg z XIV – XVIII w., ponad 4,5 tys. mb. to akta

administracji lokalnej państwowej i samorządowej od XIV w. z terenu środkowej i południowej części województwa lubuskiego (dane na koniec 2000 roku).

Przejęcie w początku 1999 roku, w ramach reformy administracji publicznej, muzeów państwowych, działających w województwie lubuskim, przez samorządy województwa i powiatów, pogorszyło ich sytuację ekonomiczną. Dotacje organizatorów nie zapewniają środków na prowadzenie prac badawczych, pozyskiwanie, opracowanie i konserwację zbiorów, tworzenie kolekcji, tworzenie pracowni, zatrudnienie niezbędnych specjalistów. Uniemożliwia to właściwą realizację podstawowych zadań statutowych tych instytucji, realizowane są natomiast przede wszystkim programy związane z upowszechnianiem kultury.

Zakładany rozwój regionu - rozwój środowiska akademickiego, wprowadzenie do szkół programów edukacji regionalnej, rozwój turystyki, zmiany na rynku pracy – oraz bliska perspektywa funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej, wymagają od muzeów pełnienia wiodącej roli w ochronie, dokumentowaniu i upowszechnianiu dziedzictwa kulturowego na poziomie europejskim. Bezsprzeczonym faktem jest, że muzea są pierwszymi instytucjami kultury, z usług których korzystają turyści krajowi i zagraniczni. W hierarchii zadań na najbliższą przyszłość rozwój nowoczesnego muzealnictwa wysuwa się na czołowe miejsca.

BIBLIOTEKI I CZYTELNICTWO

Gromadzenie i udostępnianie książek w formach zinstytucjonalizowanych prowadzą biblioteki uczelni wyższych, publiczne, pedagogiczne, szkolne, organizacji pozarządowych, związków wyznaniowych i jednostek gospodarczych. W nielicznych przypadkach udostępniane są także prywatne zbiory książek.

Największą biblioteką uczelnianą jest Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego, posiadająca bogaty zasób książek i czasopism (w tym wiele tytułów zagranicznych) oraz cenne zbiory specjalne. Zgromadzone zbiory mają charakter uniwersalny, reprezentują dyscypliny kształcenia na Uczelni, tj. nauki humanistyczne, społeczne, ekonomiczne, ścisłe oraz techniczne. Najnowocześniejszy obiekt, niedawno oddany do użytku, posiada Biblioteka Collegium Polonicum.

Duże zbiory mają biblioteki pedagogiczne, obsługujące nauczycieli i studentów. W Zielonej Górze mieści się Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, prowadząca 10 filii na terenie południowej części województwa, a w Gorzowie Wlkp. – w ramach Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego – działa druga Biblioteka Pedagogiczna z 1 filią.

Powszechny charakter ma prawo korzystania ze zbiorów bibliotek publicznych, prowadzonych na zasadzie obowiązku ustawowego przez jednostki samorządu terytorialnego, stąd przedmiotem diagnozy są przede wszystkim biblioteki publiczne. Stan bibliotek publicznych w województwie na koniec 2002 roku przedstawiał się następująco:

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wsie
Biblioteki i filie	271	88	183
w tym filie dla dzieci	7	6	1

Punkty biblioteczne	96	34	62
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	3759	7513	1954
Księgozbiór w woluminach /w tys./	3906,1	2329,4	1576,7
na 100 mieszkańców	387,4	358,3	440,4
Czytelnicy zarejestrowani (w ciągu roku) /w tys./	210,7	162	48,7
na 100 mieszkańców	20,9	24,9	13,6
Wypożyczenia księgozbioru (w ciągu roku) w woluminach /w tys./	4359,5	3228,8	1130,7
na 100 mieszkańców	432,0	496,0	315,7
na 1 czytelnika	20,7	19,9	23,2

Województwo Lubuskie z chwilą utworzenia przejęło dwie wojewódzkie biblioteki publiczne – w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Obecnie prowadzone są one w formie wspólnych bibliotek publicznych województwa i odpowiednich miast, co znajduje odbicie w ich nazwach. Współorganizatorami tych bibliotek są miasta o statusie powiatów, a miejskie części obu bibliotek obejmują także zadania bibliotek powiatowych. Województwo Lubuskie przejęło także dwie wojewódzkie biblioteki pedagogiczne w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze, działające w systemie oświaty.

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gorzowie Wlkp. na koniec 2002 roku w swych zbiorach posiadała 399.030 woluminów. W wymienionym roku instytucja ta pozyskała 5.681 woluminów (w tym 1.485 w drodze zakupu), ubyło natomiast 18.970 woluminów. W porównaniu z rokiem 2001 zbiory zmniejszyły się o 13.289 woluminów. W zbiorach tych 34,6 % stanowiła literatura piękna dla dorosłych, 17,9 % literatura piękna dla dzieci i 47,5 % literatura z innych działów i czasopisma oprawne. Zbiory specjalne biblioteki obejmowały 34.380 woluminów, natomiast zbiory audiowizualne 30.531 obiektów. Zbiory zlokalizowane są w trzech różnych obiektach, w warunkach nieodpowiednich do funkcji, które mają spełniać. Nadmierna eksploatacja spowodowała ogromną dewastację tych budynków. Z powodu małej powierzchni większość zbiorów przechowywana jest w ciasnych magazynach. Liczba miejsc w czytelnich jest ograniczona i niewystarczająca. Brakuje odpowiednich pomieszczeń do organizowania imprez kulturalno – oświatowych. Brak jednej centralnej siedziby zwiększa również koszty funkcjonowania Biblioteki. Rozwiązaniem tych problemów mógłby być jedynie nowy obiekt, z odpowiednim zapleczem do działalności informacyjnej, naukowej, edukacyjnej, instrukcyjno - metodycznej i upowszechnieniowej.

Biblioteka w Gorzowie Wlkp. prowadzi 15 filii na terenie Gorzowa Wlkp. oraz pełni nadzór merytoryczny nad bibliotekami publicznymi w powiatach gorzowskim, międzyrzeckim, słubickim, strzelecko – drezdeneckim, sulęcińskim, jak również prowadzi 23 punkty książki mówionej na terenie wymienionych powiatów.

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Zielonej Górze zaliczona jest do bibliotek naukowych, a jej zbiory do narodowego zasobu bibliotecznego. Zbiory te obejmowały 435.847 woluminów. W roku 2002 pozyskano 11.309 woluminów (w tym 5.087 w drodze zakupu), ubyło natomiast 13.987 woluminów. W porównaniu z rokiem 2001 zasoby księgozbioru zmniejszyły się o 2.678 woluminów. W zbiorach zielonogórskiej księżnicy 29,2 % stanowiła literatura piękna dla

dorosłych, 13,1 % literatura piękna dla dzieci i 57,7 % literatura z innych działów i czasopisma oprawne. Zbiory specjalne biblioteki liczą 88 705 jednostek inwentarzowych, natomiast zbiory audiowizualne 59 647 jednostek. Biblioteka uprawniona jest do otrzymywania obowiązkowych egzemplarzy bibliotecznych wydawnictw regionalnych. Prowadzi oficynę „Pro Libris” wydającą pismo kulturalno – literackie o tym samym tytule i książki miejscowych autorów. Mieści się w nowoczesnym budynku, w ostatnich latach odnowionym i zmodernizowanym, ale konieczna jest wymiana elewacji wysokiej części gmachu głównego i zaadaptowanie I piętra na kompleks czytelní. Biblioteka prowadzi w Zielonej Górze 13 filii i 3 punkty biblioteczne oraz pełni nadzór merytoryczny nad bibliotekami publicznymi w powiatach krośnieńskim, nowosolskim, świebodzińskim, wschowskim, zielonogórskim, żagańskim i żarskim. Przy instytucji tej działa Filia Centrum Edukacji Bibliotekarskiej Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. H. Radlińskiej w Warszawie, prowadząca Pomaturalne Studium Bibliotekarskie Zaoczne.

Na terenie województwa nie zostały utworzone biblioteki powiatowe. Na podstawie stosownych porozumień funkcje bibliotek powiatowych powierzone zostały Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Słubicach oraz Miejskim Bibliotekom Publicznym w Świebodzinie i Żaganiu. Uwzględniając status powiatowy bibliotek w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze uznać należy, że ustawy obowiązek prowadzenia bibliotek powiatowych rozwiązany jest w pięciu powiatach (dwóch „grodzkich” i trzech „ziemskich”). Faktycznie zadania bibliotek powiatowych realizowane są przez obie biblioteki wojewódzkie, bez formalnego uregulowania tego problemu pomiędzy organami wykonawczymi powiatów i województwa.

Wszystkie gminy (miejskie, miejsko wiejskie, wiejskie) województwa lubuskiego prowadzą biblioteki publiczne, jednak w 32 jednostkach biblioteki publiczne nie są samodzielnymi instytucjami kultury, lecz funkcjonują w strukturach innych samorządowych jednostek organizacyjnych - głównie ośrodków kultury i szkół. Sieć filii i punktów bibliotecznych, prowadzonych przez biblioteki gminne ulega nadal powolnemu zmniejszaniu. Wielkość i stan techniczny oraz wyposażenie w sprzęt i urządzenia wielu bibliotek gminnych są niewystarczające. Gminne biblioteki publiczne coraz częściej ograniczają swoją działalność do przechowywania i udostępniania księgozbioru, w niewielkim stopniu wzbogacanego o nowe wydawnictwa z powodu niewystarczających środków na zakup książek. Europejska norma w zakresie uzupełniania zasobów bibliotecznych mówi o zakupie 25 egz. książek rocznie na 100 mieszkańców. W Polsce norma ta wynosi 18 egz., a faktyczne zakupy kształtują się obecnie na poziomie 5,4 egz. W województwie lubuskim w roku 2002 zakupy wyniosły 3,7 vol. na 100 mieszkańców. Tak niskie i malejące systematycznie zakupy księgozbioru dla bibliotek publicznych są zjawiskiem szczególnie groźnym. Szybki obecnie rozwój cywilizacyjny zmusza do stałego uzupełniania wiedzy i poszerzania horyzontów myślowych, a więc stałego kontaktu z książką i czasopiśmem. W sytuacji gwałtownego ubożenia społeczeństwa polskiego biblioteki publiczne są podstawowym ogniwem infrastruktury oświatowej, kulturalnej oraz informacyjnej. Nie spełnią jednak swego zadania bez aktualnego księgozbioru i warsztatu informacyjnego. Mimo tego, w miarę swoich możliwości, biblioteki pełnią funkcje ośrodków informacji oraz upowszechniania wiedzy i kultury, odpowiadając tym samym na zapotrzebowanie społeczne.

Szybki rozwój regionu, zwłaszcza miast wojewódzkich, zmiany na regionalnym rynku pracy, rozwój środowiska akademickiego i biznesowego, aspiracje i oczekiwania społeczności lokalnej w zakresie szeroko rozumianej informacji, edukacji i kultury oraz bliska perspektywa funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej wymagają od bibliotek działań na miarę XXI wieku, wieku globalizacji i żywiłowego rozwoju technologii cyfrowych. Obecny stan informatyzacji bibliotek publicznych jest niedostateczny i nierównomierny. Najdalej zaawansowane są prace w bibliotece zielonogórskiej, gdzie zakończono etap tworzenia bazy danych zbiorów oraz powołano Centrum Przetwarzania Danych Bibliotecznych, którego zadaniem jest m. in. obsługa informatyczna bibliotek terenowych części południowej województwa lubuskiego. W trudniejszej sytuacji jest biblioteka w Gorzowie Wlkp. i większość bibliotek terenowych, borykających się z brakiem funduszy na zakup sprzętu.

Efektywny rozwój bibliotek publicznych na drodze od tradycyjnego udostępniania, głównie źródeł drukowanych, do elektronicznych sposobów przekazywania informacji, będzie możliwy, jeżeli zostaną spełnione trzy podstawowe warunki:

- zwiększone zostaną środki finansowe na ich funkcjonowanie,
- infrastruktura zostanie rozbudowana i zmodernizowana, z uwzględnieniem budowy sieci komputerowej,
- zapewniona zostanie kadra o odpowiednich kwalifikacjach i umiejętnościach.

Pierwszeństwo przyznać jednak należy bezwzględnie radykalnemu zwiększeniu zakupu księgozbioru dla bibliotek publicznych oraz informatyzacji ich zbiorów.

JEDNOSTKI WIELOKIERUNKOWE, UPOWSZECHNIANIE I PROMOCJA KULTURY

W grupie instytucji wielokierunkowej działalności kulturalnej na terenie województwa lubuskiego w roku 2002 funkcjonowało 85 domów/ośrodków kultury, w tym 71 jednostek samorządowych i 14 jednostek innych organizatorów. Zaliczyć tu należy ponadto 2 galerie samorządowe: Miejski Ośrodek Sztuki w Gorzowie Wlkp. i Biuro Wystaw Artystycznych w Zielonej Górze, jak również 45 galerii innych organizatorów. Jednostki te posiadają bardzo różne – z reguły niewystarczające – warunki materialne, kadrowe i ekonomiczne.

Zadaniem wiodącym instytucji wielokierunkowej działalności kulturalnej jest animacja różnorodnych kategorii tworzących społeczności lokalne do przejawiania aktywności społeczno – kulturalnej. Jej zakres i intensywność zależą od kompetencji kulturalnych społeczności lokalnej, budowanych przez edukację kulturalną i upowszechnianie kultury. Najpełniej czynić to mogą domy i ośrodki kultury.

Instytucją wielokierunkowej działalności kulturalnej szczebla wojewódzkiego jest **Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze**. Jego działalność koncentruje się na edukacji kulturalnej – w tym szczególnie na edukacji artystycznej dzieci i młodzieży, wspieraniu regionalnych tradycji i inicjatyw kulturalnych, animowaniu twórczych form uczestnictwa w kulturze, wspomaganie animatorów kultury w ich działaniach na rzecz rozwoju społecznego ruchu kulturalnego i powszechnej aktywności kulturalnej, doskonaleniu zawodowym instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego oraz ochronie, upowszechnianiu i promocji dziedzictwa kulturowego regionu w kraju i za granicą. Od 40 lat

jest organizatorem Międzynarodowych Festiwali Folkloru. Działalność ta oparta jest na współpracy (nie występują tu żadne powiązania formalne) z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami kultury, jednostkami organizacyjnymi oświaty, organizacjami pozarządowymi, amatorskimi zespołami artystycznymi oraz innymi jednostkami i osobami fizycznymi zainteresowanymi działalnością kulturalną. Corocznie wydawany jest Informator „Kultura - Sport - Turystyka” zawierający wykaz instytucji kultury, stowarzyszeń, zespołów artystycznych, mediów, kalendarz ważniejszych imprez lokalnych, wojewódzkich, ogólnopolskich i międzynarodowych. Aktualizowane dane stanowią jednocześnie podstawę internetowego banku informacji o regionalnym zasobie kultury.

Działalność Regionalnego Centrum Animacji Kultury ogranicza brak odpowiednich pomieszczeń i wyposażenia do realizacji niektórych specjalistycznych zadań statutowych.

Zadania lokalnych jednostek wielokierunkowej działalności kulturalnej realizowane są w praktyce m.in. poprzez:

- animowanie amatorskich zespołów artystycznych, sekcji i kół zainteresowań, organizowanie im warunków działalności i pomocy instrukcyjno – metodycznej, jak również promocji ich dorobku,
- inspirowanie i organizowanie przedsięwzięć związanych z dokumentowaniem, ochroną, upowszechnianiem i promowaniem dziedzictwa kulturowego środowisk lokalnych,
- organizowanie imprez kulturalnych, rozrywkowych i rekreacyjnych oraz oprawy artystycznej obchodów świąt i rocznic,
- organizację przeglądów, konkursów i innych przedsięwzięć promujących czynne uczestnictwo w kulturze i integrujących środowisko,
- wspieranie środowiskowych inicjatyw kulturalnych i animatorów kultury działających w szkołach, organizacjach pozarządowych i innych jednostkach w ich działaniach na rzecz rozwoju regionalnego ruchu kulturalnego,
- dokumentowanie bieżącej działalności społeczno - kulturalnej istniejących podmiotów, osób zajmujących się animacją i organizacją życia kulturalnego, imprez i wydarzeń kulturalnych.

Brak szczegółowych danych nie pozwala bliżej zdiagnozować sieci, bazy materialnej i działalności wielokierunkowych instytucji kultury. Wielokierunkowość działań instytucji upowszechnienia i promocji kultury sprawia trudność w definiowaniu, statystyce i analizie danych. Ogromna rzesza sekcji i kół zainteresowań (588), zespołów, spotkań artystycznych, koncertów, warsztatów doskonalących kadrę i jej wychowanków stwarza coraz większe wymagania w zakresie jakości oferty kulturalnej i profesjonalizmu ich realizacji jako tzw. „usług kulturalnych”. Toteż instytucje upowszechniania kultury są coraz częściej jednostkami autorskimi, o silnym oddziaływaniu na tworzenie estetycznego obrazu (gustu) społeczności lokalnych. Instytucje te często są prekursorami w zaspokajaniu coraz to nowych potrzeb kulturalnych środowiska, w którym działają. Jednocześnie mamy w regionie znaczne zróżnicowanie poziomu między dobrą, często modelową jakością usług kulturalnych, a złym stanem technicznym bazy i wyposażenia tych instytucji. Mimo specyficznych warunków działania instytucje kultury wszystkich szczebli samorządu terytorialnego spełniają ważną rolę w aktywizacji kulturalnej i integracji społeczności lokalnych. Pozytywnym zjawiskiem jest włączanie się do tej działalności sektora prywatnego, głównie poprzez prowadzenie „pubów artystycznych”, najczęściej łączących różne kierunki działalności kulturalnej z działalnością

gastronomiczną. W perspektywie najbliższych lat spodziewać się można rozwoju ilościowego i jakościowego jednostek prywatnych.

DZIAŁALNOŚĆ ARTYSTYCZNA

Działalność artystyczna na terenie województwa lubuskiego prowadzona jest przede wszystkim przez profesjonalne instytucje artystyczne, zespoły amatorskie, stowarzyszenia społeczno – kulturalne i podmioty gospodarcze łączące na ogół działalność artystyczną z gastronomiczną. Filharmonia Zielonogórska im. T. Bairda, Lubuski Teatr im. L. Kruczkowskiego w Zielonej Górze i Teatr im. J. Osterwy w Gorzowie Wlkp. są jedynymi profesjonalnymi instytucjami artystycznymi w województwie lubuskim. Zamieszczona niżej tabela przedstawia profesjonalną działalność artystyczną w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Instytucje artystyczne	Miejsca na widowni w stałej sali	Przedstawienia i koncerty w siedzibie	Widzowie i słuchacze w tys.
Ogółem	3	1262	807	149,1
Teatry dramatyczne	2	945	559	108,1
Filharmonie	1	287	248	41,0

Filharmonia Zielonogórska im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze realizuje w siedzibie stałe koncerty symfoniczne w każdy piątek i koncerty kameralne oraz okolicznościowe, jak również okresowo koncerty w innych miastach regionu i za granicą. Ponadto stałą formą działalności są koncerty i audycje dla dzieci i młodzieży, organizowane we współpracy ze szkołami i przedszkolami. W repertuarze Filharmonii znajdują się dzieła oratoryjne i symfoniczne oraz utwory popularne, zarówno klasyczne jak i współczesne. W koncertach prezentowani są najwybitniejsi dyrygenci, instrumentalisci i wokaliści, jak również młodzi adepci poszczególnych specjalności sztuki muzycznej. Filharmonia jest inicjatorem i realizatorem Międzynarodowych Spotkań Muzycznych „Wschód – Zachód”, Międzynarodowych Festiwali Organowych im. G. Ph. Telemanna, Festiwali Smyczkowych „Mistrzowie Polskiej Wiolinistyki” i Dni Muzyki Wokalnej - największych profesjonalnych imprez muzycznych o cennych wartościach kulturowych, upowszechnieniowych, promocyjnych i integracyjnych.

Na ukończeniu jest budowa Międzynarodowego Centrum Muzycznego Wschód – Zachód. Inwestycja ta pozwoli rozszerzyć ofertę artystyczną i współpracę międzynarodową Filharmonii.

Lubuski Teatr im. L. Kruczkowskiego w 2002 roku zrealizował 5 premier. Na zielonogórskiej scenie odbyły się 43 przedstawienia gościnne w obecności 10.081 widzów. Teatr prowadzi Scenę Dramatu, Scenę Lalkową i Scenę Inicjatyw Aktorskich oraz Galerię na Balkonie. W działalności Teatru stałymi przedsięwzięciami edukacyjnymi i upowszechniającymi sztukę teatralną oraz formy parateatralne są: Przegląd Dramatu Współczesnego, Winobraniowe Spotkania w Lubuskim Teatrze, Powinobraniowe Spotkania Teatralne, Noc Poetów, Przegląd Małych Form Teatralnych i Studenckie Wtorki. Teatr uczestniczy w licznych przedsięwzięciach kulturalnych miasta i regionu.

Teatr im. J. Osterwy prowadzi Scenę Dramatu, Małą Scenę, Poniedziałkowy Teatr Lektur i Scenę Młodego Widza. Podjęte zostały działania zmierzające do uruchomienia Sceny Letniej. W 2002 roku instytucja ta zrealizowała 4 premiery. Do najważniejszych stałych przedsięwzięć edukacyjnych i upowszechnieniowych Teatru należą: Gorzowskie Spotkania Teatralne, Gorzowskie Wieczory Kabaretowe i Studio Teatralne, którego uczestnicy – młodzież szkolna – współtworzą i występują w przedstawieniach Sceny Młodego Widza. Gorzowskie Spotkania Teatralne, w ramach których prezentowane są najwartościowsze spektakle krajowych teatrów, należą do największych wydarzeń artystycznych regionu. Ważnym obszarem działalności Teatru jest współpraca przygraniczna oraz współorganizacja licznych środowiskowych imprez i akcji kulturalnych.

Z wykazanych w zestawieniu statystycznym 559 przedstawień przy 64.667 widzach, Lubuski Teatr im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze zrealizował 355 przedstawień przy 64.667 widzach, natomiast Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp. zrealizował 204 przedstawienia przy 43.428 widzach

Uwzględniając warunki funkcjonowania omawianych instytucji artystycznych uznać należy ich dotychczasową ofertę programową, zakres i zasięg działalności za optymalne. Zapewnienie mieszkańcom województwa lubuskiego równego dostępu do sztuki muzycznej i teatralnej, harmonizującego z przewidywanym rozwojem społeczno – gospodarczym regionu w strukturach zjednoczonej Europy, wymagać będzie systematycznego unowocześniania bazy lokalowej i wyposażenia oraz wzmacniania ekonomicznego instytucji artystycznych.

DZIAŁALNOŚĆ TWÓRCZA

W powszechnej opinii na wizerunek regionu znaczący wpływ mają miejscowi wybitni twórcy i ich dzieła, imprezy artystyczne oraz instytucje kultury promujące lokalnych twórców. Trudno określić liczbę twórców w województwie, gdyż nie tylko ukończenie odpowiedniej uczelni decyduje o statusie twórcy. Istotnym elementem wspierania rozwoju sztuki jest tworzenie wokół twórców atmosfery zainteresowania, życzliwości i poparcia. Warunki te winno tworzyć środowisko, przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego.

Strategia w odniesieniu do działalności twórczej musi mieć charakter otwarty i przewidywać mechanizmy budowania warunków rozwoju twórczości. Należą do nich wszystkie materialne i niematerialne funkcje mecenatu państwa, samorządów, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, jednostek gospodarczych i osób fizycznych, w tym między innymi:

- bieżąca troska o warunki bytowe twórców, udzielanie pomocy w rozwiązywaniu występujących problemów,
- zamawianie dzieł, przyznawanie stypendiów na określone opracowania twórcze, zakup dzieł,
- ustanawianie i przyznawanie nagród i wyróżnień za dokonania twórcze,
- wspieranie wydania dzieł i opracowań prezentujących dokonania twórcze,
- wykorzystywanie dzieł w działalności programowej instytucji kultury,
- uwzględnianie dokonań twórczych i obecności twórców w przedsięwzięciach promujących region.

W nadchodzących latach ciężar wspierania działalności twórczej podjąć powinny przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego i administracja rządowa oraz prowadzone przez nie instytucje kultury, w ścisłej współpracy ze związkami i stowarzyszeniami twórców.

SPOŁECZNY RUCH KULTURALNY

Samorządność społeczeństwa współcześnie postrzegana jest jako wielocłonowy ruch społeczny, którego jednym z ogniw są regionalne towarzystwa. Wokół idei regionalizmu skupieni są ludzie różnych zawodów, najwięcej nauczycieli i pracowników kultury. Stowarzyszenia funkcjonują na kilku poziomach: gmina, miasto, powiat, region. Starają się wyrównywać dysproporcje w dostępie do twórczo rozumianej kultury, niwelować różnice cywilizacyjne między dużymi ośrodkami a tymi, które zajmują pozycję peryferyjną, pogłębiające się wraz z komercjalizacją kultury, a także hamowane przez dążenia do centralizacji dystrybucji środków i decyzji.

Towarzystwa mają różnorodny program i zasięg działania, ale ich wspólną cechą jest społeczne zaangażowanie na rzecz rozwoju kulturalnego własnego środowiska, działań wyzwających ofiarności oraz inicjatywy w swej „małej ojczyźnie”, uznające interes ogólnospołeczny. W treściach i formach działania nie zastępują instytucji kultury, ale je wspomagają a często uzupełniają. Działalność stowarzyszeń kulturalnych jest najtańszą formą aktywizacji środowisk lokalnych w oparciu o wielki wkład pracy społecznej.

Przeciwwagą procesów globalizacyjnych a równocześnie dopełnieniem integracji europejskiej poprzez zróżnicowanie kulturowe jest regionalizm współczesny, który kieruje swoje zainteresowanie głównie na tradycję kulturalną i historyczną, pielęgnuje dziedzictwo, kształtuje tożsamość narodową poprzez tożsamość regionalną, uświadamia potrzebę kultywowania tradycji, rozwoju kultury polskiej i mniejszości narodowych oraz grup etnicznych mieszkających w regionie, uwzględnia europejskie procesy integracyjne (mając świadomość wywoływanych przez nie zagrożeń), troszczy się nadal o zachowanie polskiego etosu, którego rozchwianie widoczne jest w niektórych kręgach społecznych.

Ruch społeczno – kulturalny w województwie lubuskim jest bogaty i różnie ustrukturyzowany. Działają oddziały stowarzyszeń i związków ogólnopolskich, związki i stowarzyszenia regionalne, stowarzyszenia lokalne, wiele organizacji pozarządowych w innych formach organizacyjnych oraz grupy nieformalne. Przeszło połowa towarzystw już w nazwach deklaruje swój emocjonalny stosunek do najbliższego otoczenia ekokulturowego, określając się jako „miłośnicy” lub „przyjaciele” wioski, miasta, ziemi, regionu, zespołów artystycznych, instytucji kultury lub obiektów zabytkowych. Ich forma jest najpojemniejsza, a działalność ściśle związana z potrzebami regionu. Tych ostatnich jest najwięcej w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze, co potwierdza wiodącą rolę obu miast w rozwoju kultury regionu.

Podstawowe zakresy działania stowarzyszeń społeczno – kulturalnych:

- 1/ działalność wydawnicza,
- 2/ redakcja czasopism lokalnych - część z nich wspierana jest przez samorządy,
- 3/ prowadzenie lub patronowanie amatorskim zespołom artystycznym,
- 4/ opieka nad twórcami ludowymi,

- 5/ prowadzenie własnych, niewielkich zazwyczaj obiektów i realizacja przedsięwzięć kulturalnych,
- 6/ organizacja wystaw prac twórców – amatorów oraz plenerów malarskich,
- 7/ organizacja działań służących uczestnictwu w kulturze,
- 8/ patronat nad działalnością twórczą i upowszechnianiem różnych dziedzin sztuki:
- muzyką: Stowarzyszenie Miłośników Muzyki Kameralnej i Organowej „Sauerianum” w Dreżdenku, Gorzowskie i Lubuskie Towarzystwa Muzyczne, Lubuskie Towarzystwo Śpiewacze „Cantores”, Stowarzyszenie „Gorzowska Orkiestra Dęta”,
  - teatrem: „NASA” w Nowej Soli, Towarzystwo Przyjaciół Teatru w Gorzowie i Zielonej Górze,
  - literaturą: Stowarzyszenie Jeszcze Żywych Poetów w Zielonej Górze, Stowarzyszenie Literackie „Prom” w Gorzowie, Gubińskie Towarzystwo Kultury,
  - fotografią: Towarzystwa Fotograficzne w Zielonej Górze i Gorzowie,
  - tańcem: (ludowym i współczesnym): Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Artystycznego „Buziak”, Stowarzyszenie Twórców i Przyjaciół Kultury Cygańskiej im. Bronisławy Wajs Papuszy, Stowarzyszenie Przyjaciół Dziecięcego Zespołu Tanecznego „Kontra – Mini”, Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Tańca Ludowego „Mali Gorzowiacy”, Zielonogórskie Stowarzyszenie Tańca Nowoczesnego, Stowarzyszenie Promocji Tańca Nowoczesnego „Młodzi Tancerze” i in.,
  - filmem: Klub Kultury Filmowej w Zielonej Górze realizujący cyklicznie „Lubuskie Lato Filmowe” w Łagowie, Dyskusyjny Klub Filmowy „Megaron” w Gorzowie, Stowarzyszenie Twórców Filmowych „SKY PIASTOWSKIE” w Zielonej Górze czy „Klub Kultury Filmowej” w Świebodzinie,
- 9/ organizacja lub współorganizacja imprez o charakterze:
- międzynarodowym: Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa” (Stowarzyszenie Twórców i Przyjaciół Kultury Cygańskiej im. Bronisławy Wajs – Papuszy w Gorzowie), Międzynarodowe Festiwale Zespołów Folklorystycznych („Pro Arte” w Zielonej Górze),
  - ogólnopolskim: Konfrontacje Fotograficzne (Gorzowskie Towarzystwo Fotograficzne), Spotkania z Kulturą Łemkowską (Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej, Stowarzyszenie Łemków w Gorzowie),
  - regionalnym: „Watra” (Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej w Ługach k. Dobiegniewa), „Dni” poszczególnych miejscowości.
- 10/ partnerska współpraca z sąsiadami zza Odry - jako ogniwo programu współpracy miejscowości lub samodzielnie. Tradycje sąsiedzkich kontaktów sięgają często kilkunastu lat. Wzorcowym przykładem może być Towarzystwo Przyjaciół Witnicy, laureat ogólnopolskiej nagrody „Małe Ojczyzny” oraz jego prezes - laureat nagrody im. A. Patkowskiego. Warto przypomnieć, że Towarzystwo Przyjaciół Słońska jest także laureatem tego konkursu. Dobra współpraca polsko – niemiecka ma miejsce m.in. w Gubinie, Krośnie, Lubrzy, Strzelcach Kraj., Kostrzynie, Trzcielu, Dreżdenku i in.,
- 11/ współpraca ze szkołami w edukacji regionalnej i estetycznej – prowadzona przez większość stowarzyszeń.

Problemem są siedziby, za które stowarzyszenia często muszą płacić, co w konsekwencji prowadzić może do zaniechania działalności. Lokalizacja towarzystwa w mieszkaniu prezesa lub członka zarządu (a są takie przypadki) jest rozwiązaniem jedynie zastępczym.

Stowarzyszenia społeczno – kulturalne winny nieodpłatnie korzystać z pomieszczeń samorządowych instytucji kultury. Współpraca w tym względzie z bibliotekami (np. w Krośnie, Drezdenku) daje dobre rezultaty. Są też przykłady dobrej współpracy z domami kultury i klubami.

Wielkim utrudnieniem jest rejestracja stowarzyszeń w Krajowym Rejestrze Sądowym. Każdy wpis i zmiana wpisu w tym rejestrze pociąga za sobą skutki finansowe, przekraczające często możliwości płatnicze małych stowarzyszeń.

Stowarzyszenia charakteryzują się niskim stopniem instytucjonalizacji lub w ogóle nie mają instytucjonalnego charakteru, a ruch stowarzyszeń nigdy nie był stabilny. Jedne zanikają, inne się rodzą, jeszcze inne reaktywują się po kilku latach, gdy zmieniają się warunki, potrzeby środowiska, lub pojawi się nowy lider. Od tych uwarunkowań zależy też stopień aktywności i ciągłości działania.

Po akcesji do Unii Europejskiej społeczny ruch kulturalny stanie przed nowymi wyzwaniami i możliwościami, z jednej strony przyczyniając się do ochrony i utrwalania polskiego dziedzictwa kulturowego, z drugiej strony tworząc szanse poszerzenia współpracy, pozyskania nowych partnerów z krajów Unii Europejskiej oraz wsparcia z programów europejskich. W tych warunkach społeczny ruch kulturalny jest jednym z ważniejszych podmiotów i partnerów strategii rozwoju kultury województwa.

POZOSTAŁE DZIEDZINY DZIAŁALNOŚCI KULTURALNEJ

Kształcenie kadr kultury na poziomie wyższym w województwie lubuskim prowadzi Uniwersytet Zielonogórski na Wydziale Artystycznym w Katedrze Sztuki i Kultury Plastycznej, Instytucie Sztuk Pięknych oraz Instytucie Kultury i Sztuki Muzycznej, jak również na Wydziale Nauk Pedagogicznych i Społecznych w Zakładzie Pedagogiki Kulturalno – Oświatowej.

Z uczelniami wyższymi związany jest akademicki ruch kulturalny, wywierający istotny wpływ na środowisko. W środowisku akademickim Zielonej Góry rozwinęło się wyróżniające - w skali ogólnopolskiej – zjawisko kulturowe zwane „Zielonogórskim Zagłębem Kabaretowym” i integralnie związana z nim Wytwórnia A`YoY.

Kształcenie na poziomie średnim prowadzą 2 szkoły plastyczne i 3 szkoły muzyczne II stopnia. Kształcenie na poziomie podstawowym prowadzi 14 szkół muzycznych I stopnia, w tym 1 prywatna, 12 państwowych i 1 samorządowa. Kształcenie artystyczne uzupełnia sieć 10 społecznych ognisk artystycznych, prowadzonych przez Towarzystwa Muzyczne.

Kształcenie artystyczne prowadzą także prywatne szkoły tańca.

Obok kształcenia artystycznego, wymienione wyżej jednostki prowadzą cenną działalność upowszechnieniową

Prowadzenie działalności w zakresie dystrybucji i rozpowszechniania filmów do końca 1998 r. było scentralizowane. W ramach reformy – z dniem 1 stycznia 1999 roku – przesunięte zostało do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Zmianie kompetencji nie towarzyszyło jednak

odpowiednie przekazanie infrastruktury służącej realizacji zadań w tym zakresie. Kina istniejące w północnej części województwa lubuskiego pozostały we władaniu Instytucji Filmowej „Art.-Film” w Poznaniu, natomiast kina oraz pozostałe obiekty związane z tą działalnością (przede wszystkim baza przy ul. Prostej 11 w Zielonej Górze) i ich wyposażenie pozostały we władaniu Instytucji Filmowej „Odra Film” we Wrocławiu. Województwo lubuskie pozbawione zostało w ten sposób nie tylko samodzielności, lecz nawet wpływu na działalność w zakresie dystrybucji i rozpowszechniania filmów. Stan i działalność kin w roku 2002 przedstawiała się następująco:

Kina stałe	Miejsca na widowni	Liczba ludności na 1 miejsce	Seanse	Widzowie	
				w tysiącach	na 1 seans
22	5890	171	7966	314,2	39

Największym przedsięwzięciem w omawianym zakresie jest „Lubuskie Lato Filmowe” – festiwal filmowy realizowany corocznie w Łagowie przez Klub Kultury Filmowej w Zielonej Górze. Zainteresowania mieszkańców województwa tą dziedziną sztuki realizowane są przede wszystkim w ramach stowarzyszeń i grup nieformalnych.

Ważne funkcje w kulturze województwa spełniają miejscowe media – Lubuski Ośrodek Regionalny TVP, rozgłośnie radiowe, 2 gazety codzienne i kilkadziesiąt wydawnictw.

PODSUMOWANIE

Zaspokajanie potrzeb mieszkańców regionu w dziedzinie kultury jest zadaniem własnym – o charakterze obowiązkowym - jednostek samorządu terytorialnego. Zasadnicza część zadań w tym zakresie realizowana jest poprzez prowadzenie samorządowych instytucji kultury.

Sieć wojewódzkich samorządowych instytucji kultury oraz statutowe zakresy ich celów i zadań uznać można za wystarczające. W pogarszających się systematycznie warunkach ekonomicznych instytucje te podejmowały różnorodne działania, eliminując zbędne koszty i pozyskując znaczne środki pozabudżetowe, przy pomocy których działalność upowszechnieniowa instytucji wojewódzkich ulegała wzbogacaniu i udoskonaleniu. Nie mogły jednak - z braku środków – w odpowiednim stopniu uzupełniać, dokumentować, zabezpieczać i konserwować zbiorów, utrzymywać we właściwym stanie bazy lokalowej i wyposażenia, uzupełniać bazy magazynowej i pracowni, a tym bardziej informatyzować gromadzenie i udostępnianie zbiorów, wprowadzać niezbędne nowoczesne standardy i techniki oraz uzupełniać specjalistyczną kadrę. W zakresie podstawowych zadań statutowych o charakterze wojewódzkim, związanych z badaniami naukowymi, gromadzeniem, dokumentowaniem i opracowaniem zbiorów, instytucje wykazują niestety postępujący regres. Obiektywnie uznać należy, że regres ten wywoływany jest w pewnym stopniu również nastawieniem na osiągnięcie doraźnego, spektakularnego efektu medialnego.

W sieci gminnych i powiatowych instytucji kultury występują niewątpliwe niedobory. Rysują się one jednoznacznie w sieci bibliotek publicznych. Do dziś nie powstały biblioteki powiatowe, a tylko w kilku przypadkach funkcje bibliotek powiatowych powierzone zostały bibliotekom miejskim w miastach stanowiących siedziby powiatów. Funkcje bibliotek powiatowych wykonują w praktyce obie

biblioteki wojewódzkie bez formalnego uregulowania tego problemu pomiędzy organami samorządów powiatów i samorządu województwa. Wprawdzie wszystkie gminy prowadzą biblioteki publiczne, lecz część tych bibliotek połączona została z innymi instytucjami kultury lub innymi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi, wbrew zakazowi zawartemu w art. 13 ust. 7 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.). Powszechnym i najgroźniejszym dla kultury regionu zjawiskiem są systematycznie zmniejszające się nakłady na zakupy książek dla bibliotek publicznych.

Niewątpliwie najbardziej utrudniony jest dostęp do dóbr kultury i czynnego uczestnictwa w kulturze środowisk wiejskich. Niewystarczająca w związku z tym wydaje się sieć gminnych domów - ośrodków kultury, jak również ich obiekty, wyposażenie i oferta programowa. Sytuacja w tym zakresie jest jednak zróżnicowana i trudno formułować wnioski szczegółowe. Do rangi priorytetu urasta natomiast potrzeba stworzenia systemu permanentnych badań i dokumentowania kultury regionu.

Zasadniczy wpływ na infrastrukturę i działalność kulturalną mają warunki finansowe. Przeważająca część środków przeznaczanych na tę działalność pochodzi z budżetów samorządów i stanowi podstawowy składnik budżetów samorządowych instytucji kultury. Obecnie dotacje z budżetów samorządów pokrywają na ogół koszty utrzymania obiektów i wyposażenia instytucji oraz wynagrodzenia pracowników i pochodne od wynagrodzeń, nie wystarczają natomiast na finansowanie działalności statutowej. Instytucje kultury, z ustawowego założenia niedochodowe, muszą podejmować wszelkie możliwe działania dla wypracowania dochodów własnych oraz pozyskania środków pozabudżetowych, zbliżając się często do granicy możliwości przetrwania.

Na różne formy mecenatu kulturalnego samorządy przeznaczają niewielkie środki finansowe. Ze środków tych dofinansowywane są najcenniejsze przedsięwzięcia realizowane przez organizacje pozarządowe i inne podmioty. Niektóre samorządy gmin wykorzystują ustawowe uprawnienia do ustanawiania i przyznawania dorocznych nagród za osiągnięcia w działalności twórczej, upowszechnieniowej i ochronie dziedzictwa kulturowego, jak również ustanawiania i przyznawania stypendiów twórczych. Samorząd województwa wprawdzie ustanowił wymienione nagrody, jednak z braku środków finansowych nie zostały one przyznane, natomiast stypendiów twórczych dotychczas nie ustanowiono.

Udział środków budżetu państwa w finansowaniu działalności kulturalnej w województwie jest niewielki. Stanowią go ustanowione i przyznawane od 2000 roku:

- 1/ dotacje celowe na zadania własne jednostek samorządu terytorialnego, związane z prowadzeniem instytucji kultury przejętych z dniem 1 stycznia 1999 r.,
- 2/ dotacje celowe na zadania objęte mecenatem państwa i objęte programami.

Wymienione w punkcie 1 dotacje z budżetu państwa na prowadzenie instytucji przejętych w ramach ostatniej reformy administracji publicznej, zostały uchylone z dniem 31 grudnia 2003 roku. Powstałej w wyniku tej decyzji Parlamentu RP luki, w istniejących warunkach ekonomicznych, nie jest w stanie wypełnić budżet województwa ani budżety powiatów które przejęły instytucje kultury.

Stosunkowo najbardziej intuicyjna jest diagnoza w zakresie działalności twórczej i społecznego ruchu kulturalnego. Skupia się ona przede wszystkim w organizacjach pozarządowych, których liczba jest znaczna i ulega szybkim zmianom, a wielkość, formy, zakres i zasięg działalności

bardzo zróżnicowany. Ich działalność oparta jest przede wszystkim na społecznej aktywności członków. Bezspornie tkwi w nich jedna z największych szans rozwoju kultury regionu.

Udział sektora gospodarczego w działalności kulturalnej zawęża się do wycinka, który w obecnych warunkach ekonomicznych kraju jest dochodowy. Są to przede wszystkim wydawnictwa, galerie, handel dziełami sztuki i artykułami użytku kulturalnego, imprezy rozrywkowe oraz impresariat imprez artystycznych. Zmiany istniejącego stanu uzależnione są przede wszystkim od sytuacji ekonomicznej kraju.

ANALIZA SWOT

DZIEDZICTWO KULTUROWE

Mocne strony	Słabe strony
• Różnorodność dziedzictwa kulturowego • Prorozwojowa polityka jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego • Prorozwojowa polityka Unii Europejskiej w zakresie zachowania i odbudowy dziedzictwa kulturowego, możliwość korzystania z funduszy strukturalnych • Wzbogacanie oferty turystycznej o dobra kulturowe • Przygraniczne usytuowanie regionu • Zapotrzebowanie rynku na programy edukacyjne dotyczące tradycji regionalnych • Zapotrzebowanie rynku turystycznego na wysokiej klasy usługi prezentujące specyfikę lubuskiego dziedzictwa kulturowego • Dobrze przygotowana kadra merytoryczna w muzeach i archiwach • Dialog kultur – rozwinięta współpraca transgraniczna w zakresie dziedzictwa kulturowego • Cenne zbiory regionalne, ogólnopolskie i międzynarodowe • Wiodąca rola muzeów i archiwów w ochronie, dokumentowaniu, opracowaniu i dziedzictwa kulturowego regionu	• Znaczne ograniczenia budżetowe w instytucjach zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego • Degradacja istniejących muzeów, luki w zbiorach, niszczenie zabytków architektury • Niski udział środków z budżetu państwa w ochronie dóbr kultury • Brak sponsoringu na rynku lubuskim, wspierającego instytucje kultury, głównie odbudowę i ochronę zabytków • Brak ustalonych priorytetów w zakresie ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego • Brak studium historycznego województwa lubuskiego • Nie uwzględnienie potrzeb (ich znaczenia i właściwej oceny wartości kulturowej) w dotychczasowych kontraktach województwa związanych z rozwojem regionu • Niewystarczające umiejętności w zakresie tworzenia projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych • Brak środków z przeznaczeniem na wkład własny do programów europejskich • Ograniczona znajomość języków obcych

Szanse	Zagrożenia
• Wzrost zainteresowań oraz rosące aspiracje i oczekiwania ze strony społeczeństwa • Bogactwo spuścizny kulturowej	• Luki w zbiorach muzealnych • Brak środków na zakup muzealiów • Zły stan zabezpieczenia zbiorów

• Dobrze rozwinięta sieć muzeów, będących pierwszymi instytucjami kultury z usług których korzystają turyści krajowi i zagraniczni • Zróżnicowanie tematyczne zbiorów muzealnych • Bogata oferta programowa instytucji kultury • Unikatowe kolekcje w zbiorach • Unikatowe w skali kraju zabytkowe zespoły urbanistyczne • Cenne zabytki architektury: pałace, kościoły, zamki, obiekty gospodarcze i przemysłowe oraz zabytkowe zespoły urbanistyczne • Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla potrzeb nauki i edukacji na wszystkich poziomach • Rozwój usług turystycznych wykorzystujących walory kulturowe regionu • Rozwój oferty kulturalnej kierowanej nie tylko do mieszkańców regionu, a także do społeczności międzynarodowej • Bezpośredni kontakt z partnerami niemieckimi w ramach współpracy euroregionalnej • Urozmaicanie i ciągłe wzbogacanie autorskich programów regionalnych przygotowywanych w oparciu o dziedzictwo kulturowe regionu • Wielokulturowy charakter lubuskiego dziedzictwa	• Znikome nakłady na ochronę dóbr kultury i pozyskiwanie zabytków • Zły stan obiektów zabytkowych • Brak pełnego zaplecza pracowni muzealnych • Niewystarczająca liczba magazynów i brak właściwego zabezpieczenia • Niewystarczająca działalność badawcza, dokumentacyjna, informacyjna, marketingowa, reklamowa i promocyjna • Ograniczona możliwość zatrudniania specjalistycznej kadry • Opóźnienia we wprowadzaniu nowych technik informacyjnych i prezentacyjnych oraz nowoczesnego wyposażenia • Zbyt mały mecenat kultury • Postępujący proces degradacji zabytków architektury • Niski poziom usług turystycznych i ich powiązania z ofertą kulturalną • Brak aktywnego społecznego uczestnictwa w kulturze • Niewystarczająca edukacja kulturalna społeczeństwa (głównie młodzieży) w zakresie dziedzictwa kulturowego w regionie

BIBLIOTEKI I CZYTELNICTWO

Mocne strony	Słabe strony
• Dobrze rozwinięta sieć bibliotek publicznych • Cenne zbiory – regionalia lubuskie, rękopisy, starodruki, kartografia	• Brak spójnej strategii rozwoju bibliotek publicznych • Brak sieci bibliotek powiatowych

• Doświadczeni, zaangażowani i kreatywni pracownicy • Dobra współpraca bibliotek • Skuteczne poszukiwanie tzw. zewnętrznych źródeł finansowania • Wzrost roli i znaczenia bibliotek publicznych w procesie kształcenia i dokształcania – duże zbiory naukowe • Aktywna działalność w zakresie edukacji kulturalnej i oświatowej • Skuteczny udział w adaptacji społecznej ludzi niepełnosprawnych • Zintegrowanie wokół bibliotek lokalnych środowisk kulturalnych, twórczych i naukowych • Efektywna współpraca z instytucjami oświatowymi i innymi instytucjami kultury • Bezpośrednie kontakty bibliotek z partnerami niemieckimi w ramach współpracy euroregionalnej	• Brak pełnej samodzielności części bibliotek gminnych, funkcjonujących w strukturach wielofunkcyjnych samorządowych jednostek organizacyjnych • Nieodpowiednie warunki lokalowe wielu bibliotek - mała powierzchnia, bariery architektoniczne • Dekapitalizacja obiektów bibliotecznych • Niski wskaźnik zakupu nowości, przestarzałe księgozbiory • Niedoinwestowanie bibliotek w zakresie sprzętu komputerowego i oprogramowania • Niski wskaźnik bibliotekarzy z wyższym wykształceniem w bibliotekach terenowych • Nie przygotowanie kadry bibliotek gminnych w zakresie obsługi nowoczesnych technologii informacyjnych • Niskie wynagrodzenia bibliotekarzy • Ograniczanie etatów merytorycznych Wysokie koszty dostępu do sieci Internet • Wzrost kosztów zakupu książek i czasopism • Brak zainteresowania władz samorządowych tworzeniem punktów dostępu do Internetu w bibliotekach gminnych • Słaba promocja bibliotek w lokalnych mediach

Szanse	Zagrożenia
• Przygraniczne położenie regionu • Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej • Wzrost zapotrzebowania na usługi biblioteczne na skutek ubożenia społeczeństwa i wysokiego bezrobocia • Włączenie się Polski w ogólnoeuropejski proces budowania społeczeństwa informacyjnego – program „ePolska. Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001 – 2006” • Możliwość korzystania bibliotek z funduszy	• Dalszy spadek zakupu nowości wydawniczych i powiększanie się luk w zbiorach • Brak rozwiązań legislacyjnych stymulujących proces dostosowywania polskich norm bibliotecznych do standardów europejskich • Ograniczenie środków finansowych na działalność bibliotek publicznych • Marginalizacja bibliotek samorządowych po reformach administracyjnych • Brak inicjatyw lokalnych w zakresie tworzenia bibliotek powiatowych

pomocowych i strukturalnych Unii Europejskiej • Działanie w Polsce i na świecie fundacji wspierających rozwój bibliotek • Postęp w nauce i technologiach informacyjnych • Wzrost znaczenia w nauce, życiu społecznym i gospodarczym elektronicznych źródeł informacji • Zmiana zachowań kulturowych i cywilizacyjnych – wzrost wrażliwości na różnicowanie społeczne, kulturowe i etniczne • Rosnące aspiracje i oczekiwania społeczności w zakresie informacji, edukacji i kultury • Unikatowa spuścizna kulturowa Ziemi Lubuskiej • Dynamiczny rozwój szkolnictwa wyższego • Rozwój lokalnego środowiska biznesowego – wzrost zapotrzebowania na informację prawną i ekonomiczną	• Brak samodzielności części bibliotek gminnych • Bierność społeczna w odbiorze ambitnych przedsięwzięć kulturalnych • Stereotypowe postrzeganie roli bibliotek przez część władz samorządowych i większość społeczeństwa • Niski prestiż zawodu bibliotekarza

JEDNOSTKI WIELOKIERUNKOWE, UPOWSZECHNIANIE I PROMOCJA KULTURY

Mocne strony	Słabe strony
• Rozwinięta sieć samorządowych domów i ośrodków kultury szczebla wojewódzkiego i gminnego • Dobra pozycja lubuskich amatorskich zespołów artystycznych w kraju i za granicą • Potencjał merytorycznej kadry samorządowych domów i ośrodków kultury • Działalność sekcji artystycznych, kół zainteresowań wspierających w procesie wychowawczym rodzinę i kompensujących działalność dydaktyczną lubuskich szkół	• Ubóstwo wielu rodzin lubuskich ograniczające dostęp do uczestnictwa czynnego i biernego w życiu kulturalnym • Brak spójnej, prorozwojowej polityki kulturalnej jednostek samorządu terytorialnego • Niski budżet na działalność i utrzymanie infrastruktury szkół artystycznych • Niewystarczająca działalność gminnych domów i ośrodków kultury • Brak wsparcia ze strony starostw działalności

• Bogate dziedzictwo kulturowe regionu wykorzystywane w programach edukacyjnych • Aktywna działalność organizacji pozarządowych • Działalność kulturotwórcza i edukacyjna Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz szkół i ognisk artystycznych • Nadgraniczne położenie województwa lubuskiego, wielopłaszczyznowa współpraca z Krajem Związkowym Brandenburgii – podpisany „Protokół o współpracy w dziedzinie kultury” • Nagrody i stypendia jednostek samorządu terytorialnego • Różnorodność kulturowa społeczności województwa, bogactwo tradycji poszczególnych grup etnicznych • Działalność niepublicznych szkół, ognisk, kursów i warsztatów artystycznych (np. w dziedzinie teatru, tańca, muzyki itp.)	ponadlokalnej gminnych jednostek kultury • Mało racjonalne gospodarowanie potencjałem domów i ośrodków kultury • Coroczny spadek rządowych i samorządowych wydatków na udostępnianie kultury • Braki w wyposażeniu samorządowych instytucji kultury oraz szkół artystycznych, zły stan budynków, niedostateczna ilość etatów, niskie uposażenie pracowników • Likwidacja szkół i przedszkoli oraz minimalizacja zajęć pozalekcyjnych - szczególnie w środowiskach wiejskich – zagraża rozszerzaniem się patologii społecznych • Niska świadomość tożsamości narodowej, regionalnej i dziedzictwa kulturowego u dzieci i młodzieży • Zanikający prywatny mecenat kultury z uwagi na brak sprzyjających ustaw stymulujących sponsorowanie • Niedostateczna współpraca między lubuskimi instytucjami kultury w zakresie wymiany ofert kulturalnych • Słabo wykorzystany potencjał turystyczny regionu w promocji lubuskich inicjatyw kulturalnych • Niewystarczająca współpraca samorządów gmin, powiatów i województwa w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć kulturalnych i promocyjnych • Niewystarczająca opieka nad talentami twórczymi i artystycznymi

Szanse	Zagrożenia
• Permanentne podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników - instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego w samorządowych instytucjach kultury	• Dekapitalizacja infrastruktury szkół artystycznych oraz domów i ośrodków kultury • Ograniczanie możliwości zatrudniania i wynagradzania specjalistycznej kadry

• Dobra współpraca między jednostkami samorządu terytorialnego • Zintegrowanie lubuskich środowisk kulturalnych • Poprawa warunków zatrudniania i wynagradzania specjalistycznej kadry • Rozwój artystycznej działalności pozaszkolnej i pozalekcyjnej kompensującej szkolną edukację kulturalną • Opieka nad twórczymi formami uczestnictwa w kulturze dzieci i młodzieży, nad utalentowanymi młodymi artystami • Zintegrowana promocja dorobku kulturalnego i społeczno –gospodarczego z ofertą turystyczną Województwa Lubuskiego • Promocja społecznego ruchu kulturalnego i amatorskiego ruchu artystycznego • Dokumentowanie dorobku kulturalnego i udostępnianie informacji o społecznej aktywności kulturalnej Lubuszan • Przyjazne kulturze media; utworzenie samodzielnego lubuskiego ośrodka telewizyjnego oraz pisma o profilu społeczno – kulturalnym • Zwiększenie skuteczności jednostek samorządu terytorialnego w rozwiązywaniu problemów życia kulturalnego społeczności lokalnych • Zachowanie i wzmacnianie wszystkich lubuskich instytucji kultury jako potencjału cywilizacyjnego regionu lubuskiego wobec obecności Polski w strukturach Unii Europejskiej • Rozwój turystyki kulturalnej i agroturystyki. • Łączenie promocji gospodarki i turystyki z promocją kultury • Rozwijanie kształcenia kadr kultury przez Uniwersytet Zielonogórski poprzez poszerzenie oferty edukacyjnej	• Niedopracowanie treści, form i metod pracy z dziećmi i młodzieżą w większości amatorskich zespołów artystycznych • Brak spójnego lubuskiego programu edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży • Przeznaczanie bazy kulturalnej na działalność komercyjną. • Brak rynku pracy dla absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego i szkół artystycznych • Lekceważenie dorobku amatorskiego ruchu artystycznego oraz jego instrumentalizacja • Pogłębianie się marginalizacji kultury w działaniach jednostek samorządu terytorialnego • Rozbudzane animozje pomiędzy północną i południową częścią województwa • Schematyzm działania instytucji prowadzących animacje i edukację kulturalną • Brak wizji nowych inwestycji tworzących sieć instytucji kultury w gminach i powiatach, co zmniejsza dostępność ich mieszkańców do kultury symbolicznej • Odwoływanie się do stereotypów i wiedzy obserwacyjnej przez władze samorządowe, działaczy i pracowników kultury, a nie do naukowych sposobów weryfikacji wiedzy

• Wykorzystanie europejskich funduszy strukturalnych na rozwój kultury w województwie lubuskim • Zmiany legislacyjne sprzyjające mecenatowi kulturalnemu podmiotów gospodarczych i osób fizycznych • Zainicjowanie w oparciu o potencjał naukowy Uniwersytetu Zielonogórskiego stałych badań monitorujących stan potrzeb, aspiracji i preferencji kulturalnych Lubuszan	

DZIAŁALNOŚĆ ARTYSTYCZNA

Mocne strony	Słabe strony
• Potencjał artystyczny i kreatywność stałych zespołów artystycznych • Potencjał artystyczny twórców współpracujących z instytucjami • Wsparcie prywatnego mecenatu w formie sponsoringu • Wspierająca działalność społecznego ruchu kulturalnego • Duża częstotliwość produkcji artystycznych • Bogata propozycja repertuarowa • Współpraca z gminnymi instytucjami kultury • Dobre kontakty ze środowiskiem studenckim i uczniowskim • Rozwinięte kontakty w kraju i za granicą	• Niskie nakłady finansowe na działalność artystyczną • Niewystarczająca baza lokalowa i wyposażenie instytucji artystycznych oraz sal widowiskowych w terenie • Niski zakres przygotowania społeczeństwa do odbioru sztuki • Pauperyzacja ludności rzutująca na poziom cen biletów i udział w propozycjach repertuarowych • Stereotypy mentalne funkcjonujące w społeczeństwie i brak zinternalizowanych wzorów uczestnictwa w kulturze • Niskie wskaźniki scholaryzacji społeczeństwa • Brak lokalnego periodyku o profilu artystycznym

Szanse	Zagrożenia
• Zacieśnienie współpracy z instytucjami kultury działającymi na terenie województwa lubuskiego • Rozwijająca się współpraca ze środowiskami akademickimi i szkolnymi • Promocja debiutujących twórców z terenu	• Dekapitalizacja bazy lokalowej i wyposażenia instytucji artystycznych • Brak funduszy na promocję działalności artystycznej • Brak spójnego programu edukacji artystycznej dzieci i młodzieży

całego kraju (Festiwal Smyczkowy „Mistrzowie Polskiej Wiolinistyki” im. T. Wrońskiego, Scena Młodych Reżyserów w LT, Gorzowskie Spotkania Teatralne) Wykorzystanie europejskich funduszy strukturalnych	- Dalsza „ucieczka” odbiorców kultury od kontaktów ofertą instytucji artystycznych - Brak monitorowania stanu kultury regionu

DZIAŁALNOŚĆ TWÓRCZA

Mocne strony	Słabe strony
- Zróżnicowanie dziedzinowe środowisk twórczych - Spółeczna identyfikacja i uznanie dla twórców działających w regionie - Wsparcie w środowisku akademickim - Obecność mediów lokalnych - Zorganizowanie twórców w stowarzyszenia i związki (głównie plastycy i literaci) - Mobilizująca i nobilitująca funkcja lokalnych nagród kulturalnych (artystycznych)	- Niewielka liczebność niektórych środowisk twórczych w regionie - Koncentracja środowisk twórczych w obu stolicach regionu - Niski stopień zorganizowania (dezintegracja) niektórych środowisk twórczych (np. muzycy, tancerze, choreografowie itp.) - Brak klubów (ośrodków) pracy twórczej - Brak znaczącego, ponadregionalnego czasopisma kulturalnego

Szanse	Zagrożenia
- Poszerzenie oferty edukacyjnej i naukowo – badawczej Uniwersytetu Zielonogórskiego w nowych profilach artystycznych - Poszerzenie rynku obrotu sztuką o obszar Unii Europejskiej - Stworzenie prawnych uregulowań chroniących prawa autorskie - Wprowadzenie do programów szkolnych przedmiotu sztuka - Różnicowanie poziomu twórczości artystycznej wywołane uwolnieniem (emancypacją) zawodów twórczych	- Pojawienie się tendencji do kryptocenzury i sterowania twórczością - Pauperyzacja społeczeństwa i spadek zainteresowania rynkiem sztuki - Niski poziom potrzeb społecznych w zakresie kultury artystycznej - Powstanie luki pokoleniowej w niektórych dziedzinach sztuki - Niski status materialny twórców - Postępująca dominacja przekazu medialnego - Wycofywanie się państwa i samorządów z mecenatu nad twórcami

SPOŁECZNY RUCH KULTURALNY

Mocne strony	Słabe strony
• Zmiany ustrojowe sprzyjające emancypacji inicjatyw społecznych • Przygraniczne położenie regionu • Walory krajoznawcze i bogactwo dziedzictwa kulturowego • Wielokulturowość regionu • Ukazywanie się czasopism lokalnych • Obecność mniejszości narodowych i grup etnicznych • Najtańszy sposób realizacji przedsięwzięć kulturalnych w ramach aktywności społecznej członków stowarzyszeń	• Słaba współpraca z samorządami • Zróżnicowane i niezadowolające zainteresowanie niektórych władz • Słabe rozpoznanie stanu środowiska kulturowego – jego potencjału i oczekiwań • Utrudnienia w rejestracji stowarzyszeń • Niewystarczające zainteresowania mediów stowarzyszeniami i ich promocją • Znikome - w wielu miejscowościach - uznanie dla regionalistów i ich szlachetnych pasji

Szanse	Zagrożenia
• Wzrost świadomości odrębności kulturowej mniejszości etnicznych • Wzrost zainteresowania społeczności lokalnych problematyką „małych ojczyzn” • Obecność liderów w środowiskach społecznych województwa lubuskiego • Zapotrzebowanie na wymianę dorobku i doświadczeń między różnymi formami społecznego ruchu kulturalnego w obszarze przygranicznym • Strategiczne programy Unii Europejskiej nakierowane na wspieranie inicjatyw lokalnych i programów regionalnych • Doświadczenia lubuskich działaczy społeczno – kulturalnych	• Tendencje do formalizacji i instytucjonalizacji społecznego ruchu kulturalnego, co rodzi mechanizmy biurokratyczne • Zbyt płytka i akcyjna edukacja dzieci i młodzieży w zakresie dziedzictwa kulturowego regionu • Niski stopień internalizacji wartości związanych z kulturą regionalną i lokalną, co grozi przerwaniem pokoleniowej wymiany w szeregach działaczy społecznych • Postępująca globalizacja w sferze kultury symbolicznej osłabiająca budowanie tożsamości i odrębności kulturowej młodego pokolenia • Postępująca pauperyzacja społeczeństwa

CELE GŁÓWNE I OPERACYJNE

Lp.	Cele główne	Cele operacyjne
1.	Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego regionu	Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu
2.	Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu w podnoszeniu jego atrakcyjności	1. Badanie i dokumentowanie dziedzictwa kulturowego i kultury współczesnej regionu – ustalenie tematyki i zakresu prac badawczych i dokumentacyjnych oraz wdrożenie do realizacji 2. Zintegrowanie działań w dziedzinie kultury, oświaty, turystyki i gospodarki w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego i kultury współczesnej regionu w kształtowaniu osobowości i świadomości narodowej oraz w kształtowaniu atrakcyjności regionu 3. Optymalizacja dostępu wszystkich środowisk i grup społecznych do dóbr kultury
3.	Wzmocnienie pozycji bibliotek publicznych jako głównych ośrodków informacji oraz kulturalnej i obywatelskiej aktywizacji społeczności lokalnych	1. Uzupełnienie zbiorów, zapewnienie zakupu książek na poziomie normatywu i poprawa warunków korzystania ze zbiorów i usług bibliotek publicznych 2. Zwiększenie dostępności do zbiorów i zasobów informacyjnych bibliotek publicznych 3. Włączenie bibliotek publicznych w proces budowania regionalnej infrastruktury informacyjnej województwa lubuskiego 4. Podniesienie kwalifikacji i umiejętności zawodowych bibliotekarzy
4.	Aktywne uczestnictwo społeczeństwa w życiu kulturalnym	Racjonalne gospodarowanie potencjałem merytorycznym i technicznym samorządowych instytucji kultury i szkół artystycznych
5.	Znoszenie barier kompetencyjnych i organizacyjnych w odbiorze i dostępie Lubuszan do wartości kultury symbolicznej	Integracja społeczności lubuskiej w oparciu o tradycje i różnorodność kulturową
6.	Zapewnienie społeczeństwu możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach artystycznych	1. Utrzymanie wysokiego poziomu profesjonalnej działalności artystycznej 2. Wspieranie i promocja amatorskiego ruchu artystycznego
7.	Mecenat nad regionalną działalnością twórczą	1. Tworzenie optymalnych warunków do pracy twórczej 2. Wspieranie publikacji i prezentacji twórczości regionalnej 3. Promowanie regionu przez sztukę
8.	Integracja społeczności województwa i zachowanie tożsamości narodowej	Aktywizacja społecznego ruchu kulturalnego
9.	Budowanie społeczeństwa obywatelskiego	1. Kształtowanie postaw obywatelskich otwartych na integrację europejską i wielokulturowość 2. Edukacja kulturalna i patriotyczna dzieci i młodzieży

1.

Cel główny	Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego regionu
Cel operacyjny	Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu
Opis celu	Stworzenie warunków udostępniania dóbr kultury poprzez rozwój nowoczesnego muzealnictwa i archiwistyki, renowację zabytków architektury i ofertę programową, zapewniającą dynamiczny rozwój lubuskiej oferty kulturalnej i turystycznej, wzbogacającej wartości tkwiące w połączeniu tych dwóch dziedzin
Przedsięwzięcia	• Renowacja i konserwacja zabytków architektury oraz zbiorów muzealnych i archiwalnych • Inwestycje w kapitał trwały publicznych instytucji ochrony dziedzictwa kulturowego • Tworzenie magazynów i pracowni muzealnych • Wspieranie regionalnych i lokalnych inicjatyw w zakresie rewaloryzacji obiektów zabytkowych • Wspieranie i promowanie zespołów folklorystycznych, grup śpiewaczych, twórców ludowych, realizacja imprez folklorystycznych, z poszanowaniem odrębności kulturowych i różnorodności tradycji • Realizacja programów rozwijających u dzieci i młodzieży świadomość kulturową, poszanowanie dla polskiego - w tym regionalnego - dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur innych narodów • Sukcesywne wdrażanie poprzez działalność szkół ogólnokształcących i artystycznych, instytucji kultury i organizacji pozarządowych metod przekazywania wiedzy o dziedzictwie kulturowym najbliższego środowiska i jego wartości w kulturze narodowej.
Efekty	• Unowocześnienie instytucji publicznych zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego • Powstanie programu wojewódzkiego wykorzystującego regionalne zasoby zabytkowe, kulturę regionalną oraz aktywność społeczną • Wzmocnienie integracji województwa poprzez pobudzanie kreatywnych postaw Lubuszan • Zwiększenie ruchu turystycznego, wzmocnienie bazy ekonomicznej poprzez oferty kulturalno - turystyczne
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, Wojewódzki Konserwator Zabytków, szkoły, samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, zespoły artystyczne, lokalne media

Źródła finansowania	Budżety samorządów, fundacje, sponsorzy, środki pozyskane z usług kulturalnych i turystycznych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, budżet państwa, budżety instytucji kultury
Zadania / projekty	• Utworzenie Lubuskiego Centrum Kultur Regionalnych • Rewitalizacja zabytkowych zespołów urbanistycznych oraz założeń parkowych • Renowacja, remonty i rozbudowa obiektów muzealnych

2.1.

Cel główny	Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu w podnoszeniu jego atrakcyjności
Cel operacyjny	Badanie i dokumentowanie dziedzictwa kulturowego i kultury współczesnej regionu - ustalenie tematyki i zakresu prac badawczych i dokumentacyjnych oraz wdrożenie do realizacji
Opis celu	Stworzenie naukowego zbioru danych o dziedzictwie kulturowym i kulturze współczesnej regionu do wykorzystania przy opracowywaniu projektów ich zabezpieczania, ochrony, zagospodarowania, upowszechniania i promocji
Przedsięwzięcia	• Opracowanie studium historycznego województwa • Opracowanie programu badań i dokumentacji kultury regionu zapewniającego dane źródłowe do analiz i ocen oraz wytyczania kierunków działania • Zlecenie prowadzenia badań i dokumentacji • Realizacja programów badawczych i dokumentacyjnych muzeów i archiwów
Efekty	• Powstanie naukowych katalogów zbiorów i opracowań dziedzictwa kulturowego • Wydanie publikacji prezentujących dziedzictwo kulturowe regionu • Bieżące monitorowanie zmian zachodzących w życiu kulturalnym regionu • Uzyskanie materiałów źródłowych do analiz, ocen i planowania • Zapewnienie ciągłości dokumentacyjnej kultury regionu
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie wyższe, Oddział Wojewódzki Służby Ochrony Zabytków, muzea, związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, budżet państwa, fundusze strukturalne, środki właścicieli i użytkowników zabytków, sponsorzy
Zadania / projekty	• Badania nad kulturami składającymi się na dziedzictwo kulturowe regionu • Badania terenowe i pozyskiwanie artefaktów kultury materialnej

	• Badania tradycyjnej kultury społecznej i duchowej • Badania dawnych przemysłów i rzemiosła

2.2.

Cel główny	Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu w podnoszeniu jego atrakcyjności
Cel operacyjny	Zintegrowanie działań w dziedzinie kultury, oświaty i turystyki w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego i kultury współczesnej regionu w kształtowaniu osobowości i świadomości narodowej oraz w kształtowaniu atrakcyjności regionu
Opis celu	Wspieranie wspólnych przedsięwzięć kultury, oświaty i turystyki oraz przedsięwzięć wykorzystujących dorobek kulturalny regionu w działalności edukacyjnej i promocyjnej
Przedsięwzięcia	• Integracja środowisk działających na rzecz ochrony zabytków kultury materialnej, społecznej i duchowej • Wspieranie autorskich regionalnych projektów badania i upowszechniania dziedzictwa kulturowego regionu lubuskiego oraz rozwijania świadomości regionalnej, wzbogacających zakres usług kulturalnych, edukacyjnych • Promocja oferty edukacyjnej i turystycznej muzeów (wydawnictwa reklamowe, internet, media lokalne i ogólnopolskie)
Efekty	• Zwiększenie potencjału programów naukowych i dydaktycznych • Podniesienie atrakcyjności regionu • Poprawa stanu zabytków w regionie • Ochrona, upowszechnianie dziedzictwa kulturowego w regionie • Przeciwdziałanie marginalizacji życia kulturalnego • Wzrost poczucia tożsamości kulturowej mieszkańców regionu • Wzrost znaczenia kultury jako czynnika wpływającego na zwiększenie zatrudnienia, poziomu życia mieszkańców regionu i rozwoju społeczno – gospodarczego • Rozszerzenie ram rutynowych działań w zakresie upowszechniania dziedzictwa kulturowego i uczestnictwa w kulturze mieszkańców regionu • Podniesienie wiedzy i kompetencji z zakresu działań kulturalnych • Wzrost uczestnictwa w kulturze
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, jednostki organizacyjne oświaty i turystyki, organizacje pozarządowe
Źródła	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, budżet państwa, fundusze

finansowania	strukturalne, budżety jednostek organizacyjnych kultury, oświaty i turystyki
Zadania / projekty	Projekt „Oczarować tradycją – kultura, turystyka, edukacja, rekreacja”

2.3.

Cel główny	Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu w podnoszeniu jego atrakcyjności
Cel operacyjny	Optymalizacja dostępu wszystkich środowisk i grup społecznych do dóbr kultury
Opis celu	Zapewnienie zgromadzenia w zbiorach instytucji kultury dóbr ruchomych i nieruchomych, dawnych i współczesnych mających wartość historyczną, naukową lub artystyczną, ich prawidłowego utrzymania i zabezpieczenia oraz stworzenie optymalnych warunków dostępu do zbiorów
Przedsięwzięcia	• Uzupełnianie zbiorów muzealnych zgodnie z profilami ich działalności • Tworzenie kolekcji zabytków techniki • Zabezpieczenie techniczne zbiorów dóbr kultury • Zapewnienie bieżącej konserwacji zbiorów • Modernizacja obiektów kultury umożliwiającą swobodny dostęp osobom niepełnosprawnym • Doposażenie instytucji kultury w nowoczesny sprzęt i urządzenia • Digitalizacja zbiorów i ich udostępnienie w sieciach teleinformatycznych
Efekty	Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego regionu i zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr kultury wszystkim mieszkańcom regionu
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne i osoby fizyczne posiadające zbiory dóbr kultury
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, budżet państwa, fundusze strukturalne, budżety jednostek organizacyjnych kultury
Zadania / projekty	Utworzenie regionalnej galerii sztuki współczesnej

3.1.

Cel główny I	Wzmocnienie pozycji bibliotek publicznych jako ośrodków informacji oraz kulturalnej i obywatelskiej aktywizacji społeczności lokalnych
Cel operacyjny	Uzupełnienie zbiorów, zapewnienie zakupu książek na poziomie normatywu i poprawa warunków korzystania ze zbiorów i usług bibliotek publicznych
Opis celu	Zwiększenie nakładów na zakup książek. Nadanie gromadzeniu i udostępnianiu książek absolutnego priorytetu wśród zadań bibliotek publicznych. Stworzenie wszystkim użytkownikom odpowiednich warunków do korzystania ze zbiorów

	i usług bibliotek publicznych poprzez rozbudowę, adaptację lub modernizację infrastruktury, z uwzględnieniem optymalnych dla osób niepełnosprawnych rozwiązań architektonicznych, budowy sieci komputerowej oraz zabezpieczenia dóbr kultury przed zniszczeniem, pożarem i kradzieżą
Przedsięwzięcia	• Zwiększenie nakładów na zakup książek • Uzupelnienie luk w zbiorach bibliotecznych • Zapewnienie zakupu nowości wydawniczych, co najmniej na poziomie normy krajowej • Modernizacja i rozbudowa zabytkowego obiektu WiMBP w Gorzowie Wlkp. przy ul. Sikorskiego 107 • Zmiana elewacji wysokiej części obiektu WiMBP w Zielonej Górze • Zabezpieczenie obiektów bibliotek przed pożarami i włamaniami • Wdrożenie elektronicznego systemu ochrony zbiorów przed kradzieżą i udostępnianie na zasadzie wolnego dostępu do półek • Stworzenie optymalnych warunków przechowywania zbiorów specjalnych wg standardów europejskich • Wyposażenie bibliotek w niezbędny do prawidłowego funkcjonowania sprzęt komputerowy i multimedialny • Rozbudowa specjalistycznych czytelni, sekcji i punktów informacji, m. in. Czytelni Ogólnej WiMBP w Zielonej Górze • Wdrożenie rozwiązań komunikacyjnych ułatwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie ze zbiorów i usług bibliotek • Wyposażenie oddziałów obsługujących czytelników specjalnej troski w nowoczesny sprzęt dostosowany do ich potrzeb i możliwości percepcyjnych
Efekty	• Zgromadzenie optymalnych zasobów księgozbiorów w bibliotekach publicznych • Poprawa infrastruktury służącej działaniom kulturalnym oraz wspomagającej rozwój regionu w zakresie nauki, edukacji i gospodarki • Zabezpieczenie cennych dóbr kultury przed zniszczeniem i kradzieżą • Podniesienie standardu usług bibliotecznych • Wzrost liczby użytkowników zadowolonych z warunków do korzystania ze zbiorów i usług bibliotek publicznych • Wyrównanie szans mieszkańcom regionu, zwłaszcza osobom niepełnosprawnym i mieszkańcom małych miejscowości, w zakresie dostępu do szeroko rozumianej kultury

Podmioty uczest.	Jednostki samorządu terytorialnego, biblioteki publiczne
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, dotacje celowe z budżetu państwa, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki fundacji, budżety bibliotek, sponsorzy
Zadania / projekty	• Realizacja projektu modernizacji i rozbudowy zabytkowego obiektu WiMBP w Gorzowie Wlkp. • Opracowanie i realizacja programu prac remontowych i modernizacyjnych w WiMBP w Zielonej Górze • Przeprowadzenie prac przystosowujących obiekty biblioteczne do potrzeb osób niepełnosprawnych • Zakup sprzętu komputerowego i multimedialnego, ułatwiającego osobom niepełnosprawnym korzystanie ze zbiorów i usług bibliotek • Wymiana zdekapitalizowanego sprzętu komputerowego we wszystkich bibliotekach • Zamontowanie w bibliotekach urządzeń zabezpieczających przed pożarami i włamaniami

3.2.

Cel główny	Wzmocnienie pozycji bibliotek publicznych jako głównych ośrodków informacji oraz kulturalnej i obywatelskiej aktywizacji społeczności lokalnych
Cel operacyjny	Zwiększenie dostępności do zbiorów i zasobów informacyjnych bibliotek publicznych
Opis celu	Stworzenie infrastruktury technicznej, umożliwiającej globalne udostępnianie oraz upowszechnianie zasobów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem unikatowej spuścizny regionalnej Zastosowanie nowoczesnych technologii w zakresie udostępniania oraz upowszechniania zbiorów
Przedsięwzięcia	• Zapewnienie bibliotekom odpowiedniej klasy sprzętu komputerowego i oprogramowania, niezbędnego do modernizacji istniejących i wprowadzania nowych form usług informacyjnych • Kompleksowe przyłączenie bibliotek do Internetu i rozwój usług online • Zapewnienie powszechnego dostępu do zbiorów w formie dokumentów elektronicznych • Rozszerzenie zakresu prac badawczych i wydawniczych dotyczących tematyki regionalnej i upowszechnianie wyników badań w oparciu o nowoczesne technologie

Efekty	• Zinventaryzowanie i zdigitalizowanie najcenniejszych zbiorów • Dysponowanie nowoczesnymi technologiami, umożliwiającymi globalną promocję regionalnej spuścizny kulturowej • Ułatwienie powszechnego dostępu do zbiorów i zasobów informacji, przekładające się na wzrost liczby osób korzystających z bibliotek • Promocja regionu w kraju i zagranicą
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, biblioteki publiczne
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, dotacje celowe z budżetu państwa, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki fundacji, budżety bibliotek, sponsorzy
Zadania / projekty	• Zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania do wszystkich bibliotek • Przyłączenie bibliotek do sieci Internet • Zakup sprzętu do digitalizacji zbiorów • Digitalizacja najcenniejszych zasobów • Opracowywanie i publikowanie w formie elektronicznej „Bibliografii Ziemi Lubuskiej” • Realizacja projektu „Pogranicze Wielu Kultur” – utworzenie Euroregionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Dziedzictwa Kulturowego w WiMBP w Gorzowie Wlkp. • Realizacja projektu „Nadodrzańskie Dziedzictwo” – nowoczesna aranżacja Muzeum Książki Środkowego Nadodrza w WiMBP w Zielonej Górze, z zastosowaniem technik multimedialnych

3.3.

Cel główny	Wzmocnienie pozycji bibliotek publicznych jako głównych ośrodków informacji oraz kulturalnej i obywatelskiej aktywizacji społeczności lokalnych
Cel operacyjny	Włączenie bibliotek publicznych w proces budowania regionalnej infrastruktury informacyjnej województwa lubuskiego
Opis celu	Modernizacja sieci bibliotek publicznych. Dostosowanie infrastruktury technicznej bibliotek publicznych do potrzeb „społeczeństwa informacyjnego”. Zbudowanie ponadlokalnej sieci informacyjnej, opartej o potencjał osobowy i zasoby wszystkich bibliotek publicznych województwa lubuskiego, przy wykorzystaniu platformy internetowej oraz zintegrowanego systemu bibliotecznego

Przedsięwzięcia	• Utworzenie bibliotek powiatowych lub formalne powierzenie ich zadań istniejącym bibliotekom • Usamodzielnienie bibliotek gminnych, usytuowanych w strukturach organizacyjnych innych jednostek • Stworzenie podstaw organizacyjno – programowych i finansowych programu kompleksowej komputeryzacji bibliotek publicznych • Współorganizowanie wraz z samorządami lokalnymi infrastruktury informatycznej w bibliotekach terenowych, pomoc w pozyskaniu środków na to przedsięwzięcie i doradztwo merytoryczne
Efekty	• Dysponowanie bazą danych o regionie lubuskim dla potrzeb nauki, edukacji, kultury, gospodarki i turystyki • Zwiększenie atrakcyjności turystycznej województwa lubuskiego poprzez stworzenie sieci szybkiego dostępu do informacji o regionie • Rozwój „społeczeństwa informacyjnego” • Poprawa sieci i infrastruktury technicznej bibliotek • Wzmocnienie roli bibliotek publicznych jako ważnych ośrodków informacji
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, biblioteki publiczne
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, dotacje celowe z budżetu państwa, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki fundacji, budżety bibliotek, sponsorzy
Zadania / projekty	• Stworzenie pełnej sieci samodzielnych bibliotek publicznych, gwarantujących sprawną dystrybucję zasobów informacyjnych • Przygotowanie projektu: „Elektroniczna Baza Zasobów Informacyjnych Regionu Lubuskiego” – stworzenie ponadlokalnej sieci informacyjnej bibliotek publicznych

3.4.

Cel główny	Wzmocnienie pozycji bibliotek publicznych jako głównych ośrodków informacji oraz kulturalnej i obywatelskiej aktywizacji społeczności lokalnych
Cel operacyjny	Podniesienie kwalifikacji i umiejętności zawodowych bibliotekarzy
Opis celu	Powiązanie systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy z uwarunkowaniami integracji z Unią Europejską i programem budowy „społeczeństwa informacyjnego” e-Polska

Przedsięwzięcia	• Wdrożenie efektywnych form kształcenia w zakresie technologii informacyjnych i języków obcych • Ukierunkowanie doskonalenia pracowników w określonych specjalnościach w celu wykształcenia się grupy tzw. bibliotekarzy dziedzinowych • Wspieranie doksztalcania bibliotekarzy za granicą w formie stypendiów i wymiany międzynarodowej, zwłaszcza polsko – niemieckiej • Stworzenie warunków do wymiany doświadczeń pomiędzy bibliotekarzami lubuskimi a pracownikami innych bibliotek w Polsce i za granicą poprzez organizowanie regionalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji
Efekty	• Rozbudzenie aspiracji zawodowych bibliotekarzy • Wyższe kwalifikacje bibliotekarzy • Mobilność zawodowa pracowników bibliotek • Podniesienie prestiżu zawodu bibliotekarza • Wzrost liczby osób zadowolonych z jakości obsługi w bibliotekach publicznych woj. lubuskiego
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, biblioteki publiczne Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, dotacje celowe z budżetu państwa, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki fundacji, budżety bibliotek
Zadania / projekty	• Opracowanie i wdrożenie programu ustawicznego doskonalenia zawodowego bibliotekarzy lubuskich, zgodnego z wizją rozwoju bibliotek w regionie

4.

Cel główny	Aktywne uczestnictwo społeczeństwa w życiu kulturalnym
Cel operacyjny	Racjonalne gospodarowanie potencjałem merytorycznym i technicznym samorządowych instytucji kultury i szkół artystycznych
Opis celu	Systematyczne wzbogacanie możliwości merytorycznych, technicznych i organizacyjnych instytucji kultury i szkół artystycznych oraz ich oferty programowej w kierunku zaspakajania potrzeb i aspiracji kulturalnych środowiska
Przedsięwzięcia	• Dostosowanie celów i zadań statutowych samorządowych instytucji kultury

	do zmieniających się potrzeb • Wykorzystanie wszystkich istniejących możliwości poprawy warunków lokalowych i wyposażenia technicznego oraz specjalistycznej kadry instytucji kultury i szkół artystycznych • Integracja działalności instytucji kultury i szkół artystycznych ze szkolnictwem ogólnokształcącym i zawodowym, społecznym ruchem kulturalnym, i grupami nieformalnymi • Zbudowanie spójnego i przejrzystego systemu internetowej informacji kulturalnej oraz turystycznej dla potrzeb promocyjnych oraz sponsoringu i mecenatu kultury • Wspieranie instytucji kultury przez jednostki samorządu terytorialnego w pozyskiwaniu mecenatu, sponsorów strategicznych i środków finansowych z Unii Europejskiej • Wspieranie twórczych inicjatyw kulturalnych, opieka nad utalentowanymi dziećmi i młodzieżą, nad opiekunami artystycznymi, pedagogami kultury, poprzez stworzenie systemu stypendialnego, nagród oraz celowych dotacji dla zespołów artystycznych, konkursów, przeglądów, festiwali i warsztatów artystycznych
Efekty	• Racjonalne i ekonomiczne gospodarowanie potencjałem instytucji kultury i szkół artystycznych • Wzmocnienie współpracy rodziny, szkoły i instytucji kultury w procesie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki i terapii patologii społecznych • Rozwój spójnych kulturotwórczych działań w skali województwa • Dostosowanie usług kulturalnych do zapotrzebowania środowisk, poprawa i wyrównywanie szans w dostępności tych usług • Integracja lubuskich środowisk kulturalnych
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, ośrodki metodyczne oświaty i szkoły, organizacje pozarządowe, zespoły artystyczne, lokalne media
Źródła finansowania	Budżety samorządów, fundacje, sponsorzy, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, budżet państwa, budżety instytucji kultury
Zadania / projekty	• Utworzenie ogólnokształcącej szkoły muzycznej • Modernizacja poligrafii Regionalnego Centrum Animacji Kultury • Modernizacja elektronicznego banku informacji kulturalnej

5.

Cel główny	Znoszenie barier kompetencyjnych i organizacyjnych w odbiorze i dostępie Lubuszan do wartości kultury symbolicznej
Cel operacyjny	Integracja społeczności lubuskiej w oparciu o tradycje i różnorodność kulturową
Opis celu	Wykorzystanie odrębności kulturowej starszego pokolenia Lubuszan w ocenie kulturowych zmian pokoleniowych, celem budowania świadomości wspólnoty lubuskiej dla przyszłości naszego regionu. Wykorzystywanie tożsamości kulturowej regionu do tworzenia systemu i programu edukacji kulturalnej młodego pokolenia Lubuszan.
Przedsięwzięcia	• Stymulacja działań zbliżających do siebie środowiska lokalne, grupy pokoleniowe • Wspieranie merytoryczne organizatorów festynów rodzinnych, turniejów osiedlowych, turniejów miejscowości, rekreacyjno-sportowych, rajdów turystycznych • Zachęcanie lokalnych mediów do promocji sukcesów kulturalnych własnego środowiska • Inspirowanie centralnych mediów do promowania osiągnięć kulturalnych i turystycznych województwa lubuskiego • Propagowanie rozwoju lokalnych sieci sekcji zainteresowań, klubów środowiskowych, zespołów artystycznych różnych grup wiekowych jako miejsca integracji społecznej. • Prowadzenie permanentnych badań socjologicznych lokalnej i regionalnej integracji oraz więzi społecznych i zakresu ich zależności od działań kulturalnych • Wspieranie procesu integracji środowisk kulturotwórczych w województwie lubuskim • Poszukiwanie mecenatu najcenniejszych zjawisk regionalnej działalności w sferze kultury
Efekty	• Budowanie więzi społecznych • Wzmocnienie patriotyzmu regionalnego • Poszanowanie wartości dziedzictwa kulturowego wspólnoty lubuskiej • Czynne uczestnictwo w życiu kulturalnym wspólnoty lokalnej, utożsamianym z wartościową lubuską odrębnością i jakością
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, uczelnie wyższe, szkoły, organizacje pozarządowe, zespoły i szkoły artystyczne, lokalne media
Źródła	Budżety samorządów, fundacje, sponsorzy, fundusze strukturalne U. E., dotacje

finansowania	Ministerstwa Kultury, Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu
Zadania / projekty	Usprawnienie systemu koordynacji kontaktów jednostek samorządu terytorialnego i instytucji kultury ze środowiskami zainteresowanymi działalnością kulturalną

6.1.

Cel główny	Zapewnienie społeczeństwu możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach artystycznych
Cel operacyjny	Utrzymanie wysokiego poziomu profesjonalnej działalności artystycznej
Opis celu	Wnikliwe opracowanie repertuaru preferującego najwartościowszą twórczość klasyczną i współczesną, z uwzględnieniem zapotrzebowania środowiska. Współpraca z mediami w celu zapewnienia informacji o przedsięwzięciach artystycznych
Przedsięwzięcia	• Tworzenie warunków merytorycznych (artystycznych), materialnych i organizacyjnych, gwarantujących wysoki poziom przedsięwzięć artystycznych • Tworzenie systemu profesjonalnej informacji oraz promocji wydarzeń artystycznych • Wspieranie utalentowanych debiutantów • Koordynowanie repertuarów instytucji artystycznych i występów poza siedzibami • Promocja przedsięwzięć artystycznych w środowiskach akademickich, szkolnych oraz ścisła współpraca z tymi środowiskami
Efekty	• Wzmocnienie integracji województwa lubuskiego poprzez kreatywne postawy Lubuszan • Współdziałanie instytucji artystycznych ze środowiskami akademickimi i szkolnymi w edukacji artystycznej dzieci i młodzieży • Integracja lubuskich środowisk kulturotwórczych • Wymiana kulturalna z instytucjami artystycznymi w Polsce i za granicą • Rozwój działalności na terenie pogranicza polsko-niemieckiego • Racjonalne wykorzystanie potencjału instytucji artystycznych
Podmioty uczestniczące	Filharmonia Zielonogórska im. T. Bairda, Lubuski Teatr im. L. Kruczkowskiego w Zielonej Górze, Teatr im. J. Osterwy w Gorzowie Wlkp., jednostki samorządu terytorialnego, instytucje upowszechniania kultury, uczelnie wyższe, szkoły, domy dziecka, przedszkola, stowarzyszenia społeczno-kulturalne, media

Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, dotacje celowe z budżetu państwa, budżety instytucji artystycznych, środki finansowe stowarzyszeń społeczno - kulturalnych, sponsorzy, fundusze strukturalne Unii Europejskiej
Zadania / projekty	• Międzynarodowe Spotkania Muzyczne Wschód – Zachód • Festiwal Smyczkowy „Mistrzowie Polskiej Wiolinistyki” • Dni Muzyki Wokalnej • Międzynarodowy Festiwal Organowy im. G. P. Telemanna • Winobraniowe Spotkania Teatralne • Powinobraniowe Spotkania Teatralne • Gorzowskie Spotkania Teatralne • Scena Letnia Teatru im. J. Osterwy w Gorzowie Wlkp.

6.2.

Cel główny	Zapewnienie społeczeństwu możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach artystycznych
Cel operacyjny	Wspieranie i promocja amatorskiego ruchu artystycznego
Opis celu	Stwarzanie warunków funkcjonowania zespołów amatorskiego ruchu artystycznego w instytucjach kultury i innych jednostkach organizacyjnych oraz organizacjach pozarządowych, udzielanie im pomocy instrukcyjno – metodycznej i organizacyjnej, organizowanie imprez kulturalnych i rekreacyjnych z udziałem zespołów amatorskich
Przedsięwzięcia	• System zajęć warsztatowych dla instruktorów amatorskich zespołów artystycznych we wszystkich dziedzinach działalności artystycznej • Przeglądy i warsztaty amatorskiego ruchu artystycznego w ramach programowej działalności samorządowych instytucji kultury, organizacji pozarządowych i innych podmiotów • Prezentacje amatorskich działań artystycznych w ramach lokalnych imprez okolicznościowych i rekreacyjnych • Udział amatorskich zespołów artystycznych w przedsięwzięciach promujących region w kraju i za granicą • Dokumentowanie działalności zespołów amatorskiego ruchu artystycznego • Wydawanie folderów amatorskich zespołów artystycznych, zamieszczanie informacji o ich działalności w mediach, regionalnych periodykach i programach przedsięwzięć
Efekty	• Czynny udział w kulturze – przede wszystkim dzieci i młodzieży

	• Edukacja artystyczna • Przeciwdziałanie patologiom • Zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego • Promocja regionu
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, ośrodki metodyczne oświaty i szkoły, organizacje pozarządowe, inne jednostki organizacyjne zainteresowane działalnością kulturalną i zagospodarowaniem czasu wolnego mieszkańców
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, dotacje z budżetu państwa, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, budżety instytucji kultury, środki organizacji pozarządowych i fundacji, sponsorzy
Zadania / projekty	Promocja Twórczych Działań Artystycznych Dzieci i Młodzieży „PRO ARTE”

7.1.

Cel główny	Mecenat nad regionalną działalnością twórczą
Cel operacyjny	Tworzenie optymalnych warunków rozwoju działalności twórczej
Opis celu	Wspieranie przedsięwzięć twórczych, włączenie związków twórczych i twórców nie zrzeszonych w realizację przedsięwzięć artystycznych, upowszechnieniowych i promocyjnych realizowanych przez instytucje kultury i organizacje pozarządowe, promowanie twórczości regionalnej, nagradzanie i wyróżnianie twórców
Przedsięwzięcia	• Stworzenie bazy danych o środowiskach twórczych i warunkach do działalności twórczej w regionie • Zapewnienie udziału przedstawicieli środowisk twórczych w zespołach opiniujących kwestie istotne dla środowiska i władz lokalnych • Włączanie twórców w przedsięwzięcia programowe instytucji kultury • Wspieranie młodych twórców wypowiadających się w formie tzw. nowych mediów, twórców niezależnego kina, eksperymentalnych działań plastycznych typu performans i in. • Współdziałanie ze związkami i stowarzyszeniami twórczymi • Udostępnianie twórcom informacji o formach pomocy z środków pozabudżetowych • Stworzenie systemu nagród za osiągnięcia twórcze i stypendiów na realizację określonych projektów twórczych • Upamiętnianie zmarłych twórców poprzez np.: nadawanie ich imienia ulicom, placom itp., tworzenie kącików lub izb pamięci w instytucjach

	kultury, podkreślanie rocznic • Dokumentowanie regionalnej działalności twórczej, upowszechnianie dorobku miejscowych twórców, ochrona pamięci o twórcach zasłużonych dla regionu
Efekty	• Rozwój twórczości regionalnej • Wzbogacanie zbiorów regionalnych • Stała współpraca ze środowiskami twórczymi • Pełna informacja środowiskowa o regionalnych dokonaniach twórczych • Poprawa warunków życiowych twórców
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, administracja rządowa w województwie, stowarzyszenia i związki twórcze, instytucje kultury, organizacje pozarządowe
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, budżet państwa, budżety instytucji kultury, środki pomocowe Unii Europejskiej, sponsorzy
Zadania / projekty	Ustanowienie wojewódzkich stypendiów twórczych i określenie zasad ich przyznawania

7.2.

Cel główny	Mecenat nad regionalną działalnością twórczą
Cel operacyjny	Wspieranie publikacji i prezentacji twórczości regionalnej
Opis celu	Dofinansowywanie prac twórczych, organizowanie przedsięwzięć popularyzujących i promujących twórczość regionalną, udzielanie twórcom pomocy organizacyjnej i technicznej przy realizowaniu podejmowanych przez nich przedsięwzięć
Przedsięwzięcia	• Organizacja Lubuskich Konfrontacji Artystycznych, z udziałem artystów z Brandenburgii. Konfrontacja północy z południem albo wspólna prezentacja w lecie w jednej z miejscowości wypoczynkowych • Tworzenie galerii sztuki współczesnej w instytucjach publicznych • Wspieranie prywatnych galerii sztuki, ogródków i piwnic artystycznych, miejsc sprzedaży książek i dzieł lokalnych twórców • Wspieranie wydawania książek miejscowych autorów, organizacji plenerów plastycznych i fotograficznych, warsztatów muzycznych itp. • Wydawanie regionalnego miesięcznika kulturalnego, w którym prezentowany będzie dorobek miejscowych twórców ze wszystkich dziedzin sztuki oraz opinie i dyskusje • Zapewnienie środków finansowych na przynajmniej po dwa debiuty książkowe poetów i pisarzy • Zakupy dzieł sztuki z prawem pierwodruku lub dysponowania nimi w imieniu

	autora
Efekty	• Wsparcie miejscowych twórców • Wzbogacenie dziedzictwa kulturowego regionu • Integracja społeczności lokalnych ze środowiskami twórczymi
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia i związki twórcze, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, sponsorzy
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, budżet państwa, budżety instytucji kultury, środki pomocowe Unii Europejskiej, sponsorzy
Zadania / projekty	• Tworzenie regionalnych kolekcji sztuki współczesnej • Wydawanie regionalnego miesięcznika kulturalnego

7.3.

Cel główny	Mecenat nad regionalną działalnością twórczą
Cel operacyjny	Promowanie regionu przez sztukę
Opis celu	Wykorzystanie sztuki tworzonej w regionie we wszystkich przedsięwzięciach promujących region w kraju i za granicą
Przedsięwzięcia	• Wykorzystanie dzieł lubuskich twórców w przedsięwzięciach promujących województwo w kraju i za granicą • Włączanie propozycji o charakterze artystycznym do systemu promocji turystycznej Ziemi Lubuskiej • Wzbogacanie imprez o zasięgu krajowym (np. Lubuskie Lato Filmowe, Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich – „Romane Dyvesa”, Ogólnopolski Konkurs Literacki im. Z. Morawskiego, Winobranie) poprzez zapewnienie udziału lubuskich twórców i ich dzieł • Organizacja imprez z udziałem twórców w miejscowościach wypoczynkowych • Prezentacja twórców i ich dorobku na stronach internetowych województwa, powiatów, miast i gmin; pomoc przy tworzeniu własnych stron internetowych twórców • Dokumentowanie i upowszechnianie dorobku twórców
Efekty	• Rozwój działalności twórczej • Wzbogacenie zbiorów sztuki regionu • Promocja regionu w kraju i za granicą
Podmioty uczestniczące	Jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia i związki twórcze, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, sponsorzy

Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, budżet państwa, budżety instytucji kultury, środki pomocowe Unii Europejskiej, sponsorzy

8.

Cel główny	Integracja społeczności województwa i zachowanie tożsamości narodowej
Cel operacyjny	Aktywizacja społecznego ruchu kulturalnego
Opis celu	Aktywizacja społeczności lokalnych i ich zainteresowań tradycją regionu oraz potrzebami i możliwościami środowisk, wspieranie lokalnych inicjatyw społeczno – kulturalnych, zapewnienie pomocy merytorycznej i finansowej stowarzyszeniom społeczno – kulturalnym, włączenie społecznego ruchu kulturalnego do współpracy z samorządami
Przedsięwzięcia	• Szersza współpraca z samorządami, wyrażającą się również we wspieraniu finansowym kulturotwórczych inicjatyw towarzystw regionalnych • Badanie i dokumentowanie społecznego ruchu kulturalnego regionu • Wspomaganie wydawnictw regionalnych i czasopism lokalnych • Stworzenie możliwości prezentowania dorobku stowarzyszeń społeczno – kulturalnych w regionalnych mediach • Umożliwienie korzystania z pomieszczeń instytucji kultury na siedziby stowarzyszeń oraz imprezy przez nich organizowane • Pozyskiwanie dla społecznego ruchu kulturalnego podmiotów gospodarczych, jednostek i organizacji działających w społecznościach lokalnych • Opracowanie - we współpracy z samorządami – banku informacji o możliwościach i trybie pozyskiwania środków pozabudżetowych na realizację statutowych inicjatyw • Inicjowanie i wspieranie działań służących renowacji zabytków
Efekty	• Aktywizacja społeczności lokalnych • Wzrost czynnego uczestnictwa w kulturze • Integracja organizacji pozarządowych • Efektywne wykorzystanie potencjału kulturalnego
Podmioty uczestniczące	Organizacje pozarządowe województwa lubuskiego, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, media lokalne, sponsorzy
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, środki organizacji pozarządowych, fundacje, fundusze Unii Europejskiej, sponsorzy
Zadania / projekty	Zorganizowanie spotkania (kongresu/sejmiku) społecznego ruchu kulturalnego województwa lubuskiego

9.1.

Cel główny	Budowanie społeczeństwa obywatelskiego
Cel operacyjny	Kształtowanie postaw obywatelskich
Opis celu	Stwarzanie równych warunków tworzenia i upowszechniania kultury wszystkich narodowości i grup etnicznych, wzajemnego poszanowania odrębności kulturowych oraz promowania przedsięwzięć integrujących zróżnicowane społeczności lokalne
Przedsięwzięcia	• Kontynuowanie dotychczasowych i organizowanie nowych przedsięwzięć służących integrowaniu mieszkańców (festyny, „dni” miejscowości, konferencje, wieczornice, konkursy itp.) • Wspieranie programów promowania lokalnych miejscowości, jako „kulturowego wyróżnika” własnych tradycji z przeszłości i współczesności • Popieranie integracji europejskiej z poszanowaniem każdej odrębności wraz z pozyskiwaniem partnerów z zagranicy i możliwością realizacji wspólnych projektów ze środków i programów Unii Europejskiej • Kreowanie sylwetek zasłużonych Lubuszan i popularyzowanie ważnych postaci tego regionu (z przeszłości i współczesności) • Organizowanie festiwali, konkursów, wystaw, sesji naukowych, koncertów i spotkań, służących poznaniu i popularyzacji dorobku kulturowego wszystkich narodowości i grup etnicznych • Dokumentowanie i publikowanie przejawów życia kulturalnego społeczności lokalnych w ich pełnej złożoności • Współdziałanie z Euroregionalnym Centrum Badania Dziedzictwa Kulturowego
Efekty	• Aktywizacja społeczności lokalnych • Wzrost czynnego uczestnictwa w kulturze • Integracja organizacji pozarządowych • Efektywne wykorzystanie potencjału kulturalnego
Podmioty uczestniczące	Organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, media lokalne, sponsorzy
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, fundacje, fundusze Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy
Zadania / projekty	Stworzenie systemu monitorowania realizacji celów strategii rozwoju kultury

9.2.

Cel główny	Budowanie społeczeństwa obywatelskiego

Cel operacyjny	Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży
Opis celu	Współpraca organizacji pozarządowych z placówkami oświatowo – wychowawczymi i instytucjami kultury w realizacji programu „ Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie” oraz innych przedsięwzięciach związanych z edukacją kulturalną i wychowaniem obywatelskim dzieci i młodzieży
Przedsięwzięcia	• Rozszerzanie współpracy organizacji pozarządowych z władzami oświatowymi, szkołami i placówkami opiekuńczo – wychowawczymi oraz instytucjami kultury • Popularyzowanie przez towarzystwa regionalne kursów podyplomowych z zakresu edukacji regionalnej i dziedzictwa kulturowego • Podjęcie starań o uruchomienie kształcenia w zakresie nauki o regionie • Współpraca organizacji pozarządowych z bibliotekami, muzeami, domami kultury oraz instytucjami kształcenia nauczycieli w upowszechnianiu wiedzy o regionie • Współpraca organizacji pozarządowych z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Gorzowie i Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze w przygotowaniu nauczycieli do opracowań i realizacji autorskich i lokalnych programów „ścieżek edukacyjnych” • Współpraca z bibliotekami i muzeami w zakresie organizacji wystaw, lekcji regionalnych, imprez, rocznic kultywujących tradycje lokalne, spotkań autorskich, sesji naukowych oraz ze stowarzyszeniami turystycznymi i krajoznawczymi w realizacji programów kulturalnego rozwoju poszczególnych miejscowości
Efekty	• Wzbogacenie programu edukacyjnego • Kształtowanie tożsamości regionalnej i postaw obywatelskich • Rozbudzenie zainteresowania regionem • Utrwalanie dziedzictwa kulturowego • Wzrost uczestnictwa w kulturze
Podmioty uczestniczące	Kuratorium Oświaty, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze, wyższe uczelnie, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, media lokalne.
Źródła finansowania	Budżety jednostek samorządu terytorialnego, fundacje, fundusze Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy
Zadania / projekty	Wspieranie współpracy organizacji pozarządowych w podejmowaniu działań na rzecz kultury regionu